

Rodinná socializace (výchova) v souvislosti s proměnami současné české rodiny

Bc. Lucie Kačorová

Diplomová práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie KAČOROVÁ**

Studijní program: **N 7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Rodinná socializace (výchova) v souvislosti s proměnami současné české rodiny.**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek pro praktickou část práce.

Provedení kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.

Přijetí odpovídajících závěrů.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. Praha: Slon, 2006. ISBN 80-86429-58-x.

MAŘÍKOVÁ, H. Proměny současné české rodiny. Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1997. ISBN 80-85850-24-9.

KOTASKOVÁ, J. Socializace a morální vývoj. Praha: Academia, 1987. ISBN 21-089-87.

ČERMÁKOVÁ, M. Rodina a měnící se gender role. Praha, 1997.

MOŽNÝ, I. Moderní rodina. brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Mgr. Leona Hozová
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

12. února 2009

Termín odevzdání diplomové práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 12. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSC.
děkan

L.S.

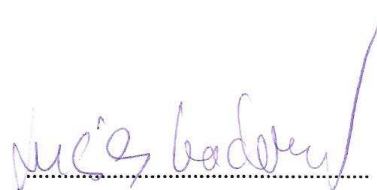
Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 1. 5. 2009

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ve své diplomové práci se zabývám vztahy mezi současnými mladými rodiči malých dětí a jejich prarodiči. Práce je rozdělena na dvě základní části – část teoretickou a část praktickou. V teoretické části se zabývám pohledem do historie prarodičovství, kdy se mladé maminky téměř ve všem spoléhaly na své matky a nezdá se, že by je žádaly o rady. Zajímalo mě, zda se během let, které od té doby uplynuly, něco změnilo a jak se dnes staví mladé matky k pomoci prarodičů. Dále se zaměřuji na konfliktní vztahy mezi rodiči a prarodiči a jejich příčiny, jež právě často pramení z rozdílných názorů na výchovu dětí.

V praktické části zkoumám, zda existuje souvislost mezi radami babiček mladým matkám ohledně výchovy dětí a vznikem konfliktních situací v rodině. Zjišťuji, jak častý je kontakt prarodičů s vnuky a zda matky vychovávají své děti jiným způsobem, než jakým byly sami vychovávány.

Klíčová slova: rodiče; prarodiče; výchova dětí

ABSTRACT

I am dealing with the relations between contemporary young parents of small children and their grandparents in my thesis seminary work. My work is divided into two basic parts – a theoretical one and a practical one. I am dealing with the history of being a grandparent, when young mothers relied on their own mothers in solving of nearly all the problems and asked them for advice. I was interested in the fact whether something has changed during the years which passed from those days and how young mothers today feel their grandparents help. I am also aiming at conflict relations between parents and grandparents and their causes, which often originate from different opinions on child's upbringing.

In practical part I am considering whether there is a link between a grandmother's advice on child's upbringing and the origination of conflict family situations. I am finding out how frequent the contact between grandparents and grandchildren is and whether mothers bring up their children in a different way than they themselves were brought up.

Keywords: parents; grandparents; child's upbringing

Na tomto místě bych chtěla mockrát poděkovat vedoucí práce, Ing. et Mgr. Leoně Hozové, za pomoc, trpělivost a cenné rady při zpracování práce.

OBSAH

ÚVOD.....	10	
I	TEORETICKÁ ČÁST	12
1	VDĚČNÉ PRARODIČOVSTVÍ	13
1.1	DĚTI POTŘEBUJÍ RODIČE	13
1.2	ROLE DĚDEČKA A BABIČKY	13
1.3	PRARODIČE S DĚTMI DRŽÍ BASU.....	14
2	PRARODIČE NEMAJÍ O VNOUČE ZÁJEM.....	15
3	HISTORIE RODIČOVSTVÍ	16
3.1	VŠE SE MĚNÍ	16
3.2	ODSTRČENÍ.....	16
3.3	OVZDUŠÍ VLÍDNOSTI.....	17
3.4	MILITARISMUS VE VÝCHOVĚ	17
3.5	ZÁCHRANA PRARODIČOVSKÉ CTI.....	17
3.6	JAK SE U NÁS POSUNUL ZPŮSOB VÝCHOVY ZA POSLEDNÍ DESETILETÍ.....	17
4	GENERAČNÍ KONFLIKTY	19
4.1	SOUPEŘENÍ RODIČŮ A PRARODIČŮ	19
4.2	STANOVTE SI PRAVIDLA.....	20
4.3	POMOC ANI, ALE	21
4.4	NÁVŠTĚVY	22
4.5	RADY PRO SOUŽITÍ BEZ KONFLIKTŮ	22
5	NEUDĚLUJTE NEVYŽÁDANÉ RADY	23
5.1	MOUDRÉ NASLOUCHÁNÍ.....	23
5.2	NERADIT!	23
5.3	PRAVIDLA, KTERÁ JE POTŘEBA PRARODIČŮM PŘIPOMENOUT	24
6	BABIČKOU NA DÁLKU	25
7	CO ŘÍKÁ ZÁKON	26
7.1	PRARODIČE UŽ NEJSOU CIZÍ	26
7.2	PŘEHLED ZÁKONNÝCH PRÁV RODIČŮ	26
7.2.1	Zachování kontaktu	27
7.2.2	Žádost o svěření dítěte do vaší péče.....	27
7.2.3	Odvezení dítěte do zahraničí.....	27
II	PRAKTICKÁ ČÁST	28
8	PROJEKT VÝZKUMU	29

8.1	CÍL VÝZKUMU	29
8.2	OTÁZKY VÝZKUMU A PRACOVNÍ HYPOTÉZY	29
8.3	POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	30
8.4	METODY VÝZKUMU.....	30
8.5	ADMINISTRACE DOTAZNÍKU	31
8.6	PODMÍNKY VÝZKUMU.....	32
8.6.1	Charakteristika vzorku zkoumaných osob	32
9	FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	34
10	ODPOVĚDI NA OTÁZKY FORMULOVANÉ V DÍLČÍCH CÍLECH VÝZKUMU	55
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61
	SEZNAM TABULEK.....	62
	SEZNAM GRAFŮ	63
	SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Mnozí z nás vnímají babičku a dědečka jako někoho, kdo automaticky patří k rodině, ale vídáte je jen o svátcích nebo slavnostních událostech. Dnes už děti netráví tolik času u prarodičů jako to bývalo dříve. Určitě existuje mnoho důvodů, proč tomu tak je. Jeden z nich může být v podobě rychle se ženoucího pokroku a masivního rozmachu počítačů, televizí, které dokážou nenapravitelným způsobem připoutat děti na hodiny a hodiny k monitoru. Proč by jezdili k babičce, když mají tolik zábavy doma.

Ochabl nejen kontakt vnoučků s prarodiči, ale také rodičů s prarodiči. Dnešní maminky si v mnoha věcech vypomohou sami a navíc v současné době je nespočet možností, jak si zajistit pomoc s dětmi. Ať už jsou to denní stacionáře, školky, profesionální chůvy nebo ještě lépe tatínkové, kteří se do výchovy dětí zapojují daleko více než před dvaceti lety. Babičky ustoupily do pozadí a i jejich dobře míněné rady jsou brány s lehkým úsměvem na rtech a jistou nadsázkou.

Od doby, kdy babičky vychovávaly své děti, uplynulo hodně času a ještě více se změnily metody výchovy. Ty bývají často jablkem sváru mezi rodiči a prarodiči. Není tedy divu, že se názory obou generací neshodují a vznikají tak dlouhodobé spory a konflikty.

V diplomové práci se zaměřuji na vztahy mezi rodiči a prarodiči a s tím související jevy. Především mě zajímaly příčiny konfliktů a roztržek v rodině, které pozvolna směřovaly k jedinému zdroji a tím je výchova vnoučat. Zajímalo mě, jak se v průběhu času změnily názory na výchovu a výchova samotná. Co je dnes jinak a jestli to jsou babičky ochotny akceptovat. Já sama mám malé dítě a musím přiznat, že když se mi moje maminka snaží radit ohledně režimu dítěte (i když to myslí dobře), spíše mě to popuzuje a stejně to dělám po svém.

Není jednoduché jí pak vysvětlit, že si jí vážím, ale moje představy o tom, jak se starat o dítě, jsou jiné. Kdyby nebyla tak snadná dostupnost literatury a internetových stránek, které se tomuto tématu věnují, určitě bych své mamince více naslouchala. Stále se srovnává výchova dětí dnes a výchova dětí před mnoha lety. A rozdíly jsou obrovské. Dítě už není nemylícím nemluvnětem, ale plnohodnotným človíčkem, který dokáže vyjádřit své potřeby. Důraz se klade na rozvoj jeho osobnosti. Ujal se i volnější režim, žádné přísné dodržování doby k spánku, na jídlo nebo na hraní. Upřednostňuje se především liberálnější způsob výchovy.

Mladí rodiče už nechtějí bydlet pod jednou střechou s prarodiči a dokonce jim nevadí odstěhovat se z jejich dosahu. Vzdálenost se také stává bariérou a kontakt je omezen.

Můžeme jen hádat, jaký vztah budeme mít my se svými dětmi, až vyrostou a oznámí nám tu radostnou zprávu: „Mami, tati budete prarodiče“. Určitě se taky neubráníme rozdávání rad, co se musí a nesmí a budeme kroutit hlavou nad tím, jak jsou ti mladí nezodpovědní.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VDĚČNÉ PRARODIČOVSTVÍ

1.1 Děti potřebují rodiče

Vedle primárních vztahů dítěte s rodiči upozorňuje současná psychologie stále více na vztahy, které se v „prvním světě“ dítěte utvářejí téměř paralelně. Mezi ně patří vztahy dítěte a jeho prarodičů (Kavale-Pazlarová, 2000).

Dítě je přírůstek nejen do základní rodiny, tedy mezi rodiče, ale také do širšího rodinného klanu. Kromě matky a otce dětem bývají nejbližší jejich prarodiče (Hollá, 2005).

Že děti potřebují prarodiče, je nepochybné, ale na to, jak často se mají stýkat, se mohou názory různit. Jak intenzivně může dítě z přítomnosti svých prarodičů profitovat. To, co rodiče z nedostatku času, psychických či jiných dispozic nemohou dát, mohou poskytnout prarodiče. V posledních několika desetiletích většina dětí tráví své dětství a mládí převážně jen v užší rodině, kterou tvoří otec, matka a sourozenci. S prarodiči se převážně vídají jen okrajově, na nedělních návštěvách, nebo o svátcích a tím kontakt s dědečkem a babičkou končí. V časech minulých tento kontakt býval mnohem větší, častější a hlavně vztah mezi prarodiči a vnoučaty byl vřelejší, s modernizací a technizací světa se toto všechno postupně vytrácí (Enkulturační, 2008).

1.2 Role dědečka a babičky

Prarodičovství je nesmírně vděčné – nemáte každodenní povinnost pečovat o dítě, takže můžete být se svým vnoučetem uvolněnější, než bývají někdy rodiče. Prarodiče, kteří nemají pořád „tak naspěch“ a jsou v některých věcech i přístupnější, než rodiče, mohou také hrát v životě dítěte významnou roli. Příchod nově narozeného dítěte může být i příležitostí k zacelení mnoha roztržek, které v rodině existují. To, že se budete o vnouče dělit s druhým párem prarodičů, může rovněž přispět k vašemu vzájemnému sblížení (Bermanová, 1998).

Pokud s rodiči svého partnera dobře vycházíte, nebude pro vás problém promluvit si přímo o svých představách a požadavcích na jejich novou roli dědečka a babičky. Pokud ne, je povinností vašeho manžela, aby s nimi o tom promluvil. Jenom nespolehejte na to, že na to přijde sám. Společně se musíte domluvit na tom, co konkrétně od jeho rodičů očekáváte a

jak jim to co nejlépe sdělit. Důležité je dát si pozor na mylné názory na výchovu, které prarodiče často mívají, a pomoci jim je překonat.

Potom, co docílíte respektu u svých rodičů a rodičů svého partnera, jim také naslouchejte. Bez ohledu na to, za jakých okolností se k vám jejich rada dostala, prarodiče dokážou většinou poradit dobře (Vy, vaše dítě a novopečení prarodiče, 2008).

1.3 Prarodiče s dětmi drží basu

Podle psychologických výzkumů kontakt prarodičů s vnoučaty dětem velmi prospívá. „Tam, kde mají rodiče vysoké nároky a jsou přísní, může být dítě pod tlakem a často nepochází pochopení u prarodičů, kteří s ním, jak se říká“ drží basu“, říká PhDr. Karel Humhal. Pozor však na hranice (Pešková, 2007).

Jsou to často babičky a dědové, kteří spoluvytvářejí dítěti to, co se nazývá „poezie dětství“. Mají totiž čas. A to čas nejen na povídání příběhů z dětství, ale čas obecně, tj. nespěchají, bývají trpělivější a klidnější, protože vědí, že čas je třeba prožít teď. V tomto si se svými vnuky dobře rozumějí, protože ti, na rozdíl od svých rodičů, žijí a vnímají čas právě tímto způsobem (PhDr. Kavale-Pazlarová, 2000).

2 PRARODIČE NEMAJÍ O VNOUČE ZÁJEM

Do vztahu dítěte a prarodiče vždy vstupují – ať již pozitivně nebo negativně - jeho rodiče. Je to tedy vztah zprostředkovaný. V případě, že se to některému z jeho účastníků takto nejeví, je to zpravidla zcela ideální, tj. babička či dědeček se mohou se svým vnučkem „kamarádit“ tak, jak chtějí.

Jiná situace nastává, když dochází v rodině k různým pnutím, tenzím, a to v jakémkoli z možných vztahů, ať už se jedná o nejcitovanější vztah mezi tchýní a snachou, či mezi otcem a dítětem a jeho matkou atd.

Ne vždy však bývá vina na straně rodičů. Jsou rodiče, kteří i kdyby se snažili sebevíc, babičku ani dědečka k vnučkovi nepřilákají. Nebo přilákají, ale „jen tak na skok“. Mezi takové prarodiče patří např. „babičky – tanečnice“ či „dědové – pracanti“. „Babička – tanečnice“ přijde, usměje se, zavtipkuje, a jak se bleskově zjevila, tak i zmizí. Vnuci sice vědí, jak vypadá, ale to je asi všechno. Nemají čas s ní něco prožít, popovídat si, pobýt. Totéž platí pro „dědečky – pracanty“. Stále nemají čas. Pracují a pracují, a tak s nimi nemůže být žádná zábava (Kavale-Pazlarová, 2000).

3 HISTORIE RODIČOVSTVÍ

„Bez předků by byl člověk v oceánu času jako ztroskotanec na nepatrném a neobydleném ostrůvku. Skrze své předky jsme spřízněni se staletou minulostí. A jednoho dne se sami staneme předky lidí, kteří se ještě nenarodili, a přesto už jsou s námi spřízněni.“ Tak vidí generační řetěz Erich Kastner (Hauserová-Schonerová, 1996).

3.1 Vše se mění

Když se děti vztekaly, vždycky jsme jim naplácali. Dnes už to není tak jednoduché, protože maminčinu dlaň nebo tatínkův opasek nahradily návštěvy u dětského psychoterapeuta (McBrideová, 2000).

S rozvojem a změnami společnosti se mění (více či méně) i všichni její členové. Neměníme se samozřejmě denně a neměníme se celí. Ale když se podíváme, jakými společenskými i osobními změnami prošly generace dnešních dědečků a babiček, vidíme, že jejich zvyklosti, jejich pracovní návyky a dovednosti, jejich domácnosti i celý způsob jejich života prodělaly změny několikeré a zásadní (Kodýtková, 1977).

3.2 Odstrčení

Význam prarodičů v dějinách se časem měnil. Ruth Dirxová ve své knize *Znovuobjevení prarodičů* poukazuje na to, že životní podmínky generace prarodičů byly vždycky tak dobré nebo špatné, jaké byly podmínky, ve kterých žili příslušníci jejich rodin. Proto není divu, že prarodiče v nějakém vznešeném měšťanském domě žili spokojeněji než v chatrči zemědělce. Vedle hmotných podmínek, které život ve stáří ztěžovaly nebo ulehčovaly, dobré či špatné stáří vždycky také spoluurčovala činnost, kterou člověk vykonával. V domácnosti sedláka nebo řemeslníka se pro prarodiče vždy našla nějaká lehčí práce, díky níž mohli pociťovat sounáležitost s dětmi a vnoučaty. Nejlépe se asi vedlo svobodným sedlákům, protože ke každému selskému dvoru patří výměnek, malý příbytek nebo malý dům pro prarodiče: „Byli zaopatřeni a mohli z určitého odstupů spoluprožívat život a shon další generace, aniž by nesli celou tíhu odpovědnosti“. Mnoho obyvatel až do konce 19. století bylo ovšem vystaveno nouzi, jakmile zestárli nebo ztratili síly: „Jakmile už nemohli pracovat, ocitli se na ulici. Až do 19. století tvořili zástup žebráků, kterými se hemžili silnice“ (Hausnerová-Schonerová, 1996).

3.3 O vzduší vlídnosti

Teprve v 18. století se osvícenstvím prosadilo obecné poznání, že opravdu každý má právo na život důstojný člověka. Například časopisy vykonávaly důležitou osvícenskou práci. Začaly se v nich přetřásat „všechny problémy lidského soužití, rodinný život, výchova, přátelství, úcta k bližním, péče o chudé, tolerance a láska k člověku“. Adresátem těchto časopisů bylo zvláště měšťanstvo. Pozvolna se měnilo veřejné mínění. Ve všech oblastech života se více hájila lidskost. Ve výchově byl odmítán rozkazovačný tón a tresty bitím byly zapovězeny. A zatímco se ve výchově šířil radostnější duch, ovzduší laskavosti, větší vlídnost se projevovala i vůči stáří. Objevily se lidové příběhy o dobrých babičkách a dědečcích, jejichž životní zkušenost byla líčena v pozitivním světle (Hausnerová-Schonerová, 1996).

3.4 Militarismus ve výchově

Brzy nastala další změna, která vyvolala obranný postoj vůči prarodičům. Během 19. století nabývalo postupně převahy národní vědomí. Do výchovy náhle vtrhl militarismus: „V chlapcích byli spatřováni budoucí vojáci a byla tu snaha co nejdříve do nich vtlučit vojenské způsoby“. Vliv prarodičů, především babiček, byl kritizován. Jednomyslně byl zastáván názor: Babičky děti rozmazlují. Tento předsudek přetrval celé generace (Hausnerová-Schonerová, 1996).

3.5 Záchrana prarodičovské cti

Od 18. století cestovali do vzdálených světadílů etnografové, kteří přinášeli svědectví, jak trpělivě a shovívavě zacházejí s dětmi přírodní národy. To nepřímo vedlo i k záchraně cti prarodičů. Slova jako trest, poslušnost, rozkaz byla těmto národům naprosto neznámá. A všude tam, kde byly děti vychovávány s láskou a shovívavostí, hráli prý důležitou úlohu prarodiče (Hausnerová-Schonerová, 1996).

3.6 Jak se u nás posunul způsob výchovy za poslední desetiletí

Po revoluci v roce 1989 se výchova v České republice – jak ve školách, tak v rodinách – začala měnit. Podle výzkumů, které probíhaly na pražské katedře psychologie, se zvýšil trend liberalismu. Model výchovy, který se dříve předával z generace na generaci a nebyl

příliš předmětem pochybností, se v současnosti mění dost rychle. Kvůli těmto rychlým změnám je složitější i role prarodičů – dříve k nim mohli jít rodiče pro radu, jak vychovávat své děti, což posilovalo jejich funkci a roli „moudrých“ prarodičů. Pro dnešní generaci prarodičů je složité akceptovat nový přístup ve výchově a nebýt považován za někoho, kdo jen staromilsky maluje čerta na zeď (Výchova dětí a dospívajících, 2008).

4 GENERAČNÍ KONFLIKTY

„Malé děti a prarodiče spolu vycházejí proto tak dobře, že mají společného nepřítele!“ (Biddulph, 2000).

4.1 Soupeření rodičů a prarodičů

Rodiče pomoc prarodičů mohou vítat (především svých vlastních rodičů) a mohou za ni být rádi. Z hlediska změny, kterou dítě do rodiny přináší, můžeme říci, že po narození dítěte se prarodiče do soužití páru zapojují mnohem více než v době před narozením dítěte, kdy je pouhé soužití jejich dětí zajímavalo méně (Hollá, 2009).

Mezi rodičem a prarodičem často dochází k jevu, jako by chtěli navzájem mezi sebou soupeřit, kdo má pravdu a kdo je lepší ve výchově. Nejde tak ani o to, zda prarodič chce dát dítěti bonbón před obědem proto, aby mu udělal radost, ale proto, že se přece „máma nezblázní“, když dítě bonbón sní. Někdy si to prarodič pojistí i tím, že dítěti řekne: „A ne, abys to říkal mamince!“

Často však prapůvodcem všeho je určitý nerespekt nebo dokazování si pravdy vůči druhému. Co se pak stane s dítětem? Dítě pak z toho má často v hlavě zmatek, neví, co je vlastně správně, a neví si rady. Samozřejmě, že podle své přirozenosti pak využívá to pravidlo, které je pro něj výhodnější, lepší a vyžaduje toto pravidlo i na svém rodiči.

Rodič pak bývá zaskočen, nazloben, rozčilen. Napřed na dítě, a vzápětí hned i na prarodiče. Pokud k tomuto rozčílení dojde, potom, co z rodiče opadne prvotní výbuch, doporučuji rozmluvu na neutrální půdě bez dítěte o tom, co se stalo a nastavení pravdivých pravidel pro chvíle, kdy bude prarodič s dítětem. Pokud prarodič není schopen tato pravidla respektovat, měl by se rodič spolu s ním dohodnout alespoň na kompromisu, který je schopný on i prarodič dodržet (Špaňhelová, 2005).

Každá generace má na výchovu svůj názor. Dá se s jistotou tvrdit, že předchozí generace rodičů a prarodičů neměly možnost číst tolik odborné literatury, slyšet přednášky v rozhlasu a televizi, dovídat se stanoviska a názory odborníků z denního tisku jako my dnes (Márová, 1985).

Budiž řečeno, že babičky obecně mají tendenci vnoučata „rozmazlovat“ a ve výchově jsou celkově povolnější než vlastní rodiče. Je proto mnoho psychologických důvodů, děje se tak

ve všech kulturách světa od pravěku do dneška. Zkrátka musí se s tím tak trochu počítat jako s osudovou daností. Otázka ovšem je, jaká část této „osudové danosti“ je ještě únosná a kam až můžeme ve své toleranci couvat (Matějček, 2000).

4.2 Stanovte si pravidla

I zde platí pravidlo, že výchova dítěte se odvíjí od toho, na čem se domluví dítě spolu s rodičem. Tato pravidla má rodič sdělit prarodiči, ke kterému dítě jde na návštěvu, a prarodič je má respektovat.

Jistě s nimi nemusí souhlasit. Pokud je to tak, má svůj nesouhlas sdělit rodiči a spolu s ním se poradit, zda něco z těchto pravidel je možné přejít, nebo to možné není.

Při tom, když mluvíte o svých rozhodnutích, pravidlech a způsobech provedení různých činností, buďte rozhodná a své představy jasně formulujte. Jestliže nechcete, aby vám prarodiče s něčím radili nebo do něčeho vstupovali se svými návrhy a názory, nepřipusťte žádné dohady.

Pokud se vám i přesto prarodiče pořád snaží radit, nechejte je být, ale jasně dejte najevo, že u vás jejich rady na ornou půdu nedopadnou. Jestli se jim nelíbí, jakým způsobem se o dítě staráte, vyslechněte je, poděkujte za jejich starostlivost a potom jim řekněte, že jste si vybrala takový způsob, který vám i vaší rodině nejlépe vyhovuje, a že jej nehodláte měnit. Rozhodně se nemusíte omlouvat za to, že na některé věci máte jiný názor, než mají oni.

Netrapte se pocity viny za to, že některé věci děláte jinak, než jak by je dělali vaši rodiče. Nejste povinna prosit je o pomoc nebo jim vysvětlovat svá rozhodnutí. Máte výsadní právo zvolit si takové možnosti, které jsou vyhovující pro vaši konkrétní situaci a jsou v souladu s tím, čemu vy sama dáváte přednost, a to i tehdy, kdy s tím vaši rodiče nesouhlasí.

Vždycky se prarodičů zeptejte, jak by si přáli, aby jim děti říkaly, ledaže byste byla nezvratně přesvědčená o tom, že jediné možné oslovení je to, které jste vy sama vybrala. Tento krok může být velmi nápomocný v utváření pevných vazeb nejenom mezi prarodiči a dítětem, ale také mezi vámi ve vaší nové roli rodiče, vašimi rodiči a rodiči vašeho partnera.

Upozorňujte prarodiče na zvyklosti a preference svého dítěte, na to, jaké signály vydává, když něco potřebuje. Čím více mu porozumí, tím lépe se o něho dokážou postarat a domlouvat se s ním (Vy, vaše dítě a novopečení prarodiče, 2008).

4.3 Pomoc ani, ale ...

Nejjednodušší způsob, jak pomoci, je pohlídat děti. Mnoho mladých rodičů je vyčerpaných už jen tím, že musí být dětem stále k dispozici a přitom vydělávat na živobytí. Několikahodinový odpočinek může být velkou pomocí, avšak rodiče se o ní často ostýchají požádat. Zkuste jim nabídnout hlídání, ale neváhejte občas říci, že se vám to zrovna nehodí. Rodiče si tak uvědomí, že vaše pomoc není samozřejmostí.

Mnoho mladých párů ocení pomoc prarodičů při hlídání dětí, hodně jich ale také bydlí od obou prarodičů daleko a navštěvuje je pouze na omezenou dobu. Nemálo nových mladých rodičů má své matky a otce pracovně aktivní. Z různých důvodů ještě nepomýšlejí na odchod do důchodu, a nemají proto na svá vnoučata tolik času. Některé páry by se zase bez pomoci prarodičů obešly, ale ti jsou až příliš aktivní. Také v mnoha momentech dochází k zásadnímu rozdílu v pohledu na celou situaci. Střetávají se názory na výchovu dvou naprosto odlišných generací, a ve chvíli, kdy ani jedna strana se nechce podřídit odlišným názorům, může docházet k mnoha konfliktům (Hollá, 2009).

Schopnost přizpůsobit se je opravdu základem úspěšného jakéhokoliv dlouhodobého vztahu. Jestliže jeden či všichni z účastněných nepřizpůsobí své názory, představy a následné chování, není možné spolu vzájemně vyjít. Při výchově potomka mají v naší kultuře a v současné době hlavní slovo rodiče. A prarodiče se tedy této výchově musí do jisté míry přizpůsobit. Dnešní generace rodičů má své jasné a v mnoha případech velmi vyhraněné názory na to, jak své dítě vychovávat. To znamená, že velmi dominantní prarodič, prosazující jednoznačně svoje postoje a názory na výchovu, bude pravděpodobně s většinou rodičů v konfliktu.

Nicméně také velmi záleží na tom, co rodiče dítěte od prarodičů požadují. Jestliže se pouze vzájemně zdvořilostně navštěvují, nutnost přizpůsobení bude z obou stran pravděpodobně minimální. Pokud ale rodiče od prarodičů očekávají pomoc například s dlouhodobým hlídáním, i oni sami musejí své nároky na prarodiče konfrontovat s jejich stylem výchovy a například z některých slevit (Hollá, 2009).

Na druhém místě je materiální pomoc. Staráme-li se o děti v dnešní společnosti, nemáme peněz nazbyt. V dřívějších dobách byli lidé chudší, ale měli podíl na společném rodinném majetku. I dnes bude mladá rodina vděčná za půjčení čehokoli potřebného pro děti nebo za jakoukoli jinou formu materiální pomoci (Vy, vaše dítě a novopečení prarodiče, 2008).

4.4 Návštěvy

Vzájemné návštěvy patří rovněž do rizikových oblastí v rodinných vztazích. Důležitá je například frekvence návštěv. Pro někoho je jedna návštěva za půl roku přiměřená normám styku členů rodiny, jiný má tuto hranici posunutou na dvě až tři návštěvy týdně. Jak potom sladit tyto časové vzdálenosti? Zde musí dojít nejen k rozumnému kompromisu a větším ústupkům, ale především k rozebrání stavu věci za účasti zainteresovaných členů rodin obou partnerů. Zpravidla tomu tak není a čeká se na větší rodinný a mezirodinný konflikt, který by návštěvy ukončil nebo je alespoň na delší čas omezil. Takové řešení nemůže přinést užitek ani jedné straně, protože se vytváří ovzduší, ve kterém je příliš mnoho emočnosti a afektů, dohadů a překrucování skutečností, takže se těžko hledá společná základna pro dobré vztahy (Cibulec, 1980).

4.5 Rady pro soužití bez konfliktů

Co by tedy mělo být pro rodiče i prarodiče základními body v jejich soužití:

- vědomí, že jsou jedni pro druhé přínosem,
- vzájemný respekt, tolerance a úcta,
- vzájemné naslouchání svých potřeb a přání,
- komunikace, ve které se nebojí jedni druhým říct svá přání a požadavky, jedna ani druhá strana to nevnímá jako útok, ale jako pomoc při jejich vzájemném soužití,
- zkušenost, že prarodiče jsou velkým plusem pro život svých vnuků, učí se od nich jejich životní moudra, respekt ke stáří, toleranci (Špaňhelová, 2005).

5 NEUDĚLUJTE NEVYŽÁDANÉ RADY

5.1 Moudré naslouchání

Takt a citlivost je u prarodiče velmi žádaná vlastnost. Snažte se poskytovat rady jen tehdy, když o ně vaše děti žádají.

Mladé rodiče vždy velmi zasáhne jakákoliv kritika týkající se výchovy dítěte. Pro babičku, ale i dědečka to mnohdy může znamenat, že občas musí brzdit svoje aktivity a ctít výchovné způsoby rodičů. Děti poslouchají nejen ušima, ale citlivě reagují i na babiččinu intonaci, její gesta a dokonce i na nevyřčená slova. S obzvláště velkou empatií je potřeba přistupovat ke snaze nebo k zeti. Mnohdy je nejlepším řešením moudré naslouchání. Je zakázané se urážet.

Jestliže najdeme dobrý kompromis a vztahy s prarodiči budou co nejharmoničtější, přinese to našim dětem jednoznačně výhody. Budou mít další blízké, se kterými je možné trávit volný čas, když rodiče nemohou být přítomni. Budou mít další blízké, kterým se mohou svěřit ve chvíli, kdy to u rodičů z jakýchkoli důvodů není možné. Budou mít další blízké, kteří jim zprostředkují svůj pohled a názor na svět, kteří jim mohou věci vysvětlovat a ukazovat, jak je možné se stavět k problémům či nějakým životním nepříjemnostem (Hollá, 2009).

5.2 Neradit!

„Prarodiče mohou poradit, pomoci, ale vždy pouze v rámci nezasahování a nevměšování se do kompetencí rodičů“, varuje psycholožka PhDr. Marcela Susslandová (Generace, 2007).

Neradit, prosím! Jan Cimický je přesvědčen, že rodiče dospělých dětí si musí uvědomit, že jakákoliv dobrá rada je naprosto nepřijatelná. „Názory starších a mladých mohou být často protichůdné a jako v každém soužití, i tady záleží hodně na dohodě, domluvě, kompromisu,“ doplňuje jej PhDr. Marcela Susslandová. Kdo by měl ustoupit? „Pokud se jedná o výchovu dítěte, měly by být upřednostněny názory rodičů, protože oni jsou zodpovědní za výchovu vlastního potomka“, je pevně přesvědčena (Pešková, 2007).

Mít po ruce ochotnou babičku je pro mámu dítěte velkou úlevou. Je však zcela normální, že se občas vyskytnou i nějaké problémy a nedorozumění. Vždyť při každé výchovné situ-

aci se setkávají dva odlišné názory na svět. Záleží na nich, jestli jsou schopné se domluvit (Hollá, 2009).

5.3 Pravidla, která je potřeba prarodičům připomenout

Reagujte na každý pláč dítěte. Vysvětlete jim, že to neznamena, že by měli dítě pokaždé pochovat nebo nakrmit. Stačí uklidňující hlas, poklepání po zádičkách nebo podat hračku, na kterou nemohou dosáhnout. To všechno je vhodná odpověď na pláč dítěte.

Novorozenci se mají nakrmit podle jejich potřeby, ne podle předem naplánovaného harmonogramu.

Miminko by se mělo k spánku ukládat na bok nebo na záda, dokud se nebude umět samo obracet a neurčí si polohu, která jemu samotnému vyhovuje.

Pokud cestuje dítě v autě, musí být vždycky připoutané do sedačky. Je-li potřeba dítě ze sedačky vyndat, auto zastavte.

Pravidla určují rodiče dítěte (Vy, vaše dítě a novopečení prarodiče, 2008).

6 BABIČKOU NA DÁLKU

I když bydlíte dál od svých vnoučat a nevidáte je pravidelně, telefonujte jim, pište si s nimi nebo třeba mailujte. Ještě i s miminky, která neumějí mluvit, je možné si po telefonu „povídat“. Uvidíte, že po několika „rozhovorech“ miminko pozná váš hlas a rádo vám zabrouká odpověď do telefonu na vaše otázky. Bude znát váš hlas, i když k nim přijdete na návštěvu. Pokud jste v rodině vnoučat přítomna tímto způsobem, nezůstanete mimo jejich svět a i starší děti se nebudou tvářit neosobně, když přijedete. I když žijete daleko od sebe, můžete být součástí jejich života a sdílet s nimi jejich pocity a názory. A pokud budou vědět, že na babičku se vždy lze obrátit, při osobním setkání můžete pokračovat v rozhovoru tam, kde jste v telefonu přestali. Předškoláci a malí školáci mají rádi barevné pohlednice, které přinese pošťák na jejich adresu. Připadají si pak „velcí“ a důležití. A samozřejmě nezapomeňte na svátky, narozeniny i Vánoce (Lužná, 2008).

7 CO ŘÍKÁ ZÁKON

7.1 Prarodiče už nejsou cizí

Zákon o rodině, který byl v platnosti v dřívější době, měl pořádnou mezeru a „choval“ se krajně nepsychologicky a nesociálně. On skutečně prarodiče nebral vůbec na vědomí a skutečně je pokládal za „cizí lidi“ (Matějček, 2000).

Novela zákona o rodině, platná od konce srpna 1998, mění situaci k dobrému. Dědečkové a babičky už nejsou zcela „cizími“ lidmi (Matějček, 2000).

Zákon o rodině zakotvuje právo dítěte stýkat se s prarodiči. Pokud rodiče toto neumožňují, mají prarodiče právo obrátit se na soud, který styk dítěte s prarodiči upraví. Předpokladem je, že styk dítěte s prarodiči je v jeho zájmu, rozvíjí jeho citový život a i jiným způsobem ho obohacuje, což se právě zkoumá v soudním řízení, pokud styk není uskutečňován dobrovolně (Lužná, 2008).

§ 27

Vyžaduje-li to zájem dítěte a poměry v rodině, může soud upravit styk dítěte s prarodiči a sourozenci (Zákon o rodině, 2005).

V určitých případech kontakt dětí s prarodiči nemusí být v zájmu dětí. Avšak pouze neshody mezi rodiči a prarodiči dítěte zamezení kontaktů neodůvodňují. Nicméně se shora uvedeného vyplývá, že pokud kontaktům zamezíte, nehrozí vám žádná sankce a prarodiče se mohou obrátit na soud, aby určil, kdy se mohou s vnoučaty stýkat. Takového rozhodnutí pak musíte dodržovat, a to pod sankcí pokut, případně soudní exekuce. (Lužná, 2008).

7.2 Přehled zákonných práv rodičů

Zákon o rodině vám dává jisté možnosti obrátit se na soud v případě, že je vám jeho rodiči bráněno v kontaktu s vnoučaty. Ačkoli vaše práva nejsou ani rozsáhlá, ani ve většině případů automatická, jsou situace, v nichž můžete jednat. Je však důležité si pamatovat, že při řešení rodinných konfliktů je zpravidla nejlepší diskuse a kompromis.

Soudní spory týkající se dětí se zpravidla označují za „rodinné procesy“. Soud má při nich právo vydat příkaz týkající se dítěte buď na základě vznesené žádosti (například stran styku s dítětem), nebo o své vlastní újmě. Je vázán jenom dvěma zásadami: zaprvé, že hlavní je blaho dítěte, a zadruhé, že příkaz musí být vydán, jedině když přivodí pro dítě lepší situaci, než kdyby vydán nebyl (Bermanová, 1998).

7.2.1 Zachování kontaktu

Pokud jste s dítětem ztratili kontakt (nebo se obáváte, že jej ztratíte), musíte si vyžádat soudní povolení ke styku s ním. Nemáte sice na něj automaticky nárok, ale podle příslušného zákona, vyžaduje-li to zájem dítěte a poměry v rodině, může soud upravit styk dítěte s prarodiči a sourozenci. Pokud je toto povolení vydáno, zavazuje osobu, u níž vaše vnuče bydlí, povolit vám je navštěvovat nebo vašemu vnučeti u vás pobývat nebo se postarat, abyste s ním měli kontakt jiným způsobem (Bermanová, 1998).

7.2.2 Žádost o svěřeni dítěte do vaší péče

Když je dítě svěřeno do výchovy prarodičům, přebírají jistou rodičovskou zodpovědnost za dítě. Získat rozhodnutí o svěřeni dítěte do výchovy bude pro ně asi snazší než pro nepřibuznou osobu, ale v případě konfliktu s rodiči mají menší naději na úspěch.

Prarodič s rodičovskou zodpovědností za dítě je může převzít z ústavní péče, bylo-li dítě svěřeno do jejich péče, o které s úspěchem rozhodl příslušný soud (Bermanová, 1998).

§45

Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, jestliže tato osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému dítěte (Zákon o rodině, 2005).

7.2.3 Odvezení dítěte do zahraničí

Jestliže rodič chce vaše vnuče odvést do ciziny, můžete požádat o vydání soudního rozhodnutí, které mu v tom zabrání. Soud však musí získat přesvědčení, že takový krok by nebyl v zájmu dítěte. Můžete rovněž požádat o vydání soudního rozhodnutí, kterým bude uložena povinnost povolit vám dítě navštěvovat (Bermanová, 1998)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

8 PROJEKT VÝZKUMU

8.1 Cíl výzkumu

Problematika výchovy dětí je stále aktuální záležitost a názory na to, jak správně vychovávat, se s tokem času mění. Zajímalo mě, jak se k výchově svých potomků staví dnešní maminky. Zda jdou ve stopách svých rodičů nebo mají vlastní způsob ovlivněný současnými trendy. Zjišťovala jsem i pohled prarodičů na současnou moderní výchovu a zkoumala, zda souhlasí s dnešními výchovnými metodami či nikoliv. Dále jsem se zaměřila na konflikty mezi dnešními rodiči a prarodiči, které jsou způsobeny odlišnými názory na postupy ve výchově dětí a zkoumala jsem, jak často k nim dochází a jaké jsou hlavní příčiny.

Dílčí cíle:

1. Jak častý je kontakt prarodičů s vnoučaty?
2. Jsou dnešní maminky ochotny svěřit své děti prarodičům? Jestliže ano, tak na jaké časové údobí?
3. Mají prarodiče na výchovu vnoučat pozitivní vliv?

8.2 Otázky výzkumu a pracovní hypotézy

Problém č. 1: Existuje rozdíl v metodách výchovy dětí mezi mladými maminkami a jejich prarodiči.

Hypotéza H₁: Výchovné metody prarodičů se liší od výchovných metod rodičů

Problém č. 2: Existuje pozitivní výchovný vliv prarodičů na výchovu jejich vnoučat?

Hypotéza H₂: Výchova vnoučete je pozitivně ovlivněna prarodiči.

Problém č. 3: Jsou rady poskytované prarodiči mladým maminkám ohledně výchovy dětí příčinou častých konfliktů mezi nimi?

Hypotéza H₃: Rady poskytované prarodiči mladým maminkám negativně ovlivňují vztahy mezi nimi.

8.3 Popis výzkumného vzorku

Výzkumný soubor mé diplomové práce se dotýká dvou skupin. Jsou to dnešní maminky vychovávající malé děti a jejich prarodiče - konkrétně babičky. Maminky se momentálně starají o jedno či více dětí. Prarodiče reprezentují babičky vybraných maminek. Soužití těchto dvou generací je společné nebo oddělené. Vzorek byl vybrán cíleně, a to ve Zlínském a Kroměřížském kraji a musel splňovat daná kritéria - vzhledem k tématu mého výzkumu maminky jsou buď na mateřské dovolené nebo vychovávají alespoň jedno dítě v předškolním věku.

8.4 Metody výzkumu

K řešení svého výzkumného problému jsem zvolila kvantitativní výzkum. Vybrala jsem si základní metodu pedagogického výzkumu - dotazování. Dotazování jsem provedla pomocí dotazníku. Pomocí tohoto dotazníku jsem získala potřebné údaje od vybraných respondentů. Dotazník jsem vytvářela sama a má dvě verze. První je pro výzkumný soubor - maminky a druhý pro výzkumný soubor - prarodiče. Otázky u obou dotazníků jsou vytvořeny paralelně. Obsahuje otevřené a uzavřené otázky.

V dotazníku byly použity tyto druhy položek:

Uzavřené položky – například: „Zvolte prosím, do jaké míry souhlasíte s tímto tvrzením:

- a) souhlasím .
- b) spíše souhlasím
- c) nesouhlasím
- d) spíše nesouhlasím

Dichotomické položky – například: „Vznikají mezi vámi a vašimi dětmi neshody ohledně výchovy vnoučat?

- a) ano
- b) ne

Polytomické výběrové položky - například: „Pokud ano, jak často k neshodám dochází?“

- a) často, při každé návštěvě
- b) občas, ale ne vždy
- c) jednou, dvakrát do roka

Teoretické jádro diplomové práce je rozděleno na dvě hlavní části. První část se zabývá pohledem prarodičů na výchovu dětí dnešními maminkami. Dále zde rozebírám problematiku možných konfliktů mezi prarodiči a rodiči, které se vynořují právě na základě nejednotných názorů na výchovu. Tématiku podtrhují i praktikované výchovné postupy našich babiček, které jsou dnes zavrhané, neboť se neslučují s pozitivním edukačním působením na děti.

Ve druhé části diplomové práce se naopak zaměřuji na to, jak dnešní maminky hodnotí výchovné metody prarodičů. Zda jsou ochotny přijímat od babiček pomoc s výchovou dětí nebo naopak je dnešní generace rodičů více separovaná od prarodičů a brání se jakémukoliv zasahování ze strany starší generace.

Shrnutím těchto dvou částí jsou vypracované rozdíly ve výchovných postupech obou generací (rodičů x prarodičů) a jejich srovnání, z něhož vyplývá i možný negativní či pozitivní vliv na správný vývoj dítěte.

8.5 Administrace dotazníku

V únoru, kdy jsem uskutečnila menší předvýzkum, na jehož základě byl dotazník upraven, jsem provedla osobně distribuci dotazníku maminkám. V některých případech byly dotazníky doručeny prostřednictvím e-mailu. Stejným způsobem byl dotazník doručen babičkám (osobně nebo elektronicky). Předem jsem je upozornila na anonymitu dotazníku, který bude sloužit pouze pro mou osobní potřebu jako podklad k mé diplomové práci.

Výzkum se uskutečnil během měsíce února 2009 ve Zlínském a Kroměřížském kraji.

8.6 Podmínky výzkumu

8.6.1 Charakteristika vzorku zkoumaných osob

Složení vzorku respondentů je uvedeno v tabulkách č.1 (věk maminek), 2 (věk prarodiče) a grafech 1 (bydliště maminek), 2 (bydliště prarodiče), které vychází z položek dotazníku č. 1, 2.

Tab. 1. Složení vzorku respondentů z hlediska věku maminek

Věk maminek	Četnost	%
20 - 25	0	0
26 - 30	8	20
31 - 35	17	42,5
36 - 40	7	17,5
41 - 45	8	20
46 - 50	0	0
51 - 55	0	0
Σ	40	100

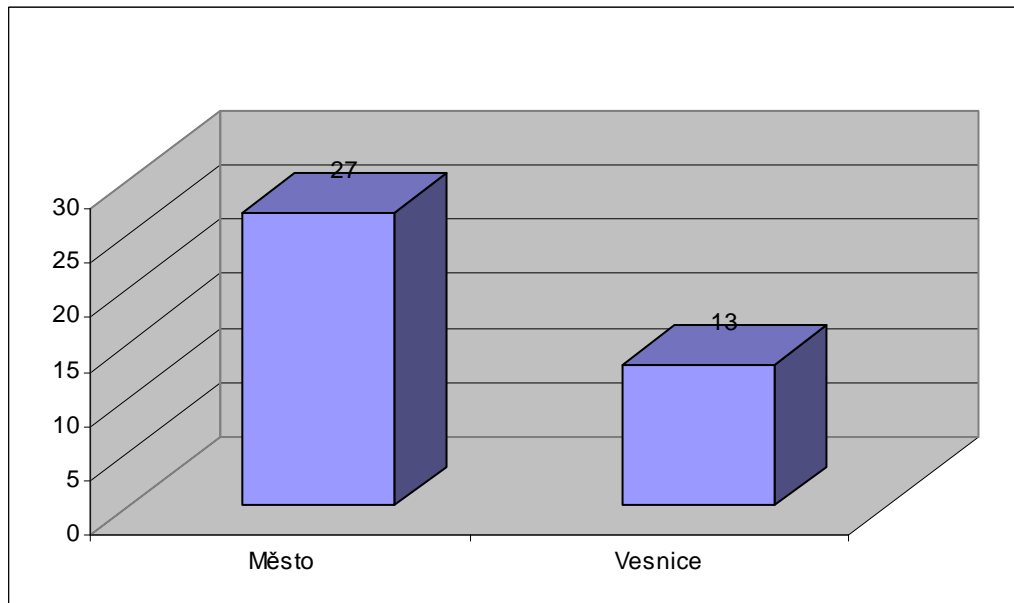
50% respondentů tvoří maminky malých dětí ve věku od 26 - 45 let. Nejvíce je zastoupena věková kategorie 31 - 35 let (42,5%).

Tab. 2. Složení vzorku respondentů z hlediska věku prarodičů

Věk prarodiče	Četnost	%
51 - 55	4	10
56 - 60	18	45
61 - 65	8	20
66 - 70	6	15
71 - 75	2	5
76 - 80	2	5
Σ	40	100

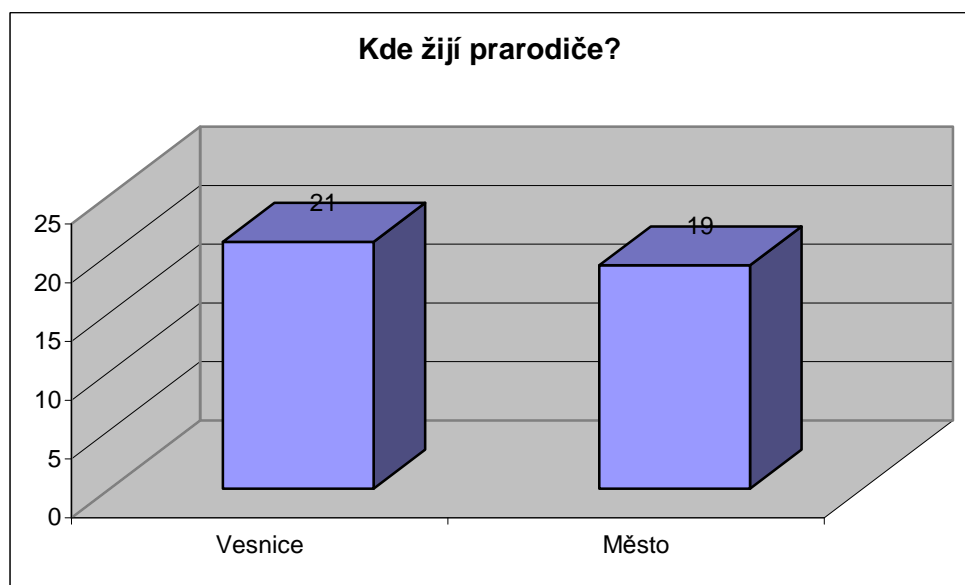

Prarodiče tvoří zbylých 50% respondentů ve věku od 51 – 80 let. Hlavní zastoupení má věková kategorie 56 – 60 let (45%).

Graf 1. Složení maminek z hlediska jejich bydliště

67,5 % maminek žije ve městě, 32,5 % má bydliště na vesnici.

Graf 2. Složení prarodičů z hlediska jejich bydliště

52,5 % babiček má trvalé bydliště na vesnici, 47,5 % ve městě.

9 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

Uspořádání je podle položek v dotaznících. U každé otázky srovnávám odpovědi maminek a odpovědi babiček.

Položka č. 7 (maminky) - Jak hodnotíte výchovu vašich prarodičů?

Tab. 3. Hodnocení výchovy prarodičů

Výchova prarodičů	Četnost	%
Tolerantní	20	50
Přísná	14	35
Shovívavá	12	30
Nekomunikativní	5	12,5
Spravedlivá	3	7,5
Měkká – vše dovolí	3	7,5

Maminky nejčastěji hodnotily výchovu svých prarodičů jako tolerantní (50%), přísnou (35%) nebo shovívavou (30%). V tabulce 3 jsou uvedeny pouze odpovědi s četností aspoň 3. Celkově se v odpovědích na tuto otázku vyskytlo 16 různých hodnocení výchovy. Většina z nich (7) měla četnost pouze 1. Některé maminky použily ve svých odpovědích více typů výchov.

Položka č. 4 (prarodiče) – Jak myslíte, že vaše děti vychovávají své děti?

Tab. 4. Hodnocení výchovy dětí prarodiči

Výchova prarodičů	Četnost	%
Tolerantní	26	65
Přísná	6	15
Shovívavá	3	7,5
Přiměřeně věku vnoučete	3	7,5
Každé dítě jinak	3	7,5
Věnují jim všechn svůj čas	2	5

Prarodiče nejčastěji hodnotily výchovu svých vnoučat rodiči jako tolerantní (65%) nebo přísnou (15%). V tabulce 4 jsou uvedeny všechny typy odpovědi. Někteří prarodiče použili v odpovědi na otázku více typů výchov

Položka č. 8 (maminky) – Jste ochotni svěřit své dítě prarodičům?

Tab. 5. Svěření dítěte prarodičům

Odpověď	Specifikace odpovědi	Četnost	%
Ano	Na celý den/noc bez mé přítomnosti	29	72,5
	Na celý den/noc, ale za mé přítomnosti	1	2,5
	Jen přes den	7	17,5
	Jen přes den, ale za mé přítomnosti	3	7,5
Ne		0	0
Σ		40	100

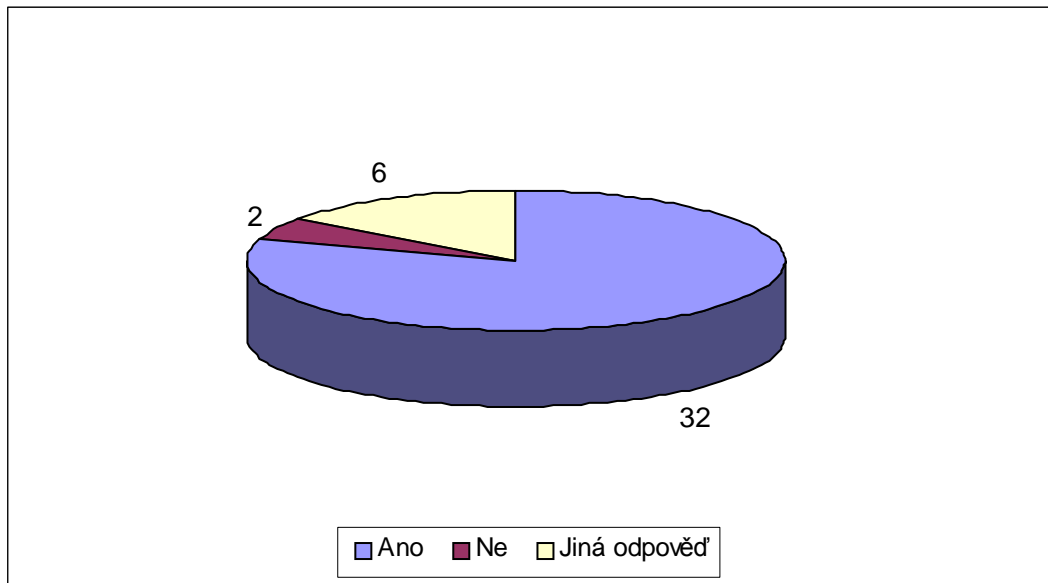
Z odpovědí vyplývá, že 72,5% maminek je ochotno svěřit své děti prarodičům na celý den i noc bez jejich osobní přítomnosti. Všechny maminky jsou za určitých podmínek ochotny svěřit děti svým prarodičům.

Položka č. 5 (prarodiče) – Svěřují vám rodiče vnoučata?

Tab. 6. Svěření vnoučat prarodičům

Odpověď prarodiče	Četnost	%
Ano	32	80
Ne	2	5
Jiná odpověď	6	15
Σ	40	100

Z odpovědí vyplývá, že 80% prarodičů svěřují rodiče vnoučata, 5% prarodičů nikoliv. Ze zbývajících odpovědí se nedalo určit, zda rodiče svěřují své děti prarodičům (např. dcera je na mateřské dovolené).

Graf 3. Prarodičům jsou svěřována vnučata

Položka č. 9 (maminky) – Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s těmito tvrzeními?

a) Prarodiče by tu měli být pro vnučata, pokud jsou v rodině problémy (např. rozvod rodičů, nemoc aj.)

H_0 – Mezi názory maminek na zadanou otázku nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A – Mezi názory maminek na zadanou otázku jsou statisticky významné rozdíly.

Tab. 7. Prarodiče by tu měli být pro vnučata, pokud jsou v rodině problémy.

Názor maminek	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	$(P - O)^2$	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Souhlasím	15	10	5	25	2,5
Spíše souhlasím	14	10	4	16	1,6
Spíše nesouhlasím	5	10	-5	25	2,5
Nesouhlasím	6	10	-4	16	1,6
Σ	40	40			$\chi^2 = 8,2$

Zvolená hladina významnosti je 0,05. Počet stupňů volnosti je 3. Kritická hodnota chí-kvadrátu podle tabulek je $\chi^2_{0,05}(2) = 7,815$. Vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, přijímáme alternativní hypotézu – mezi názory maminek na zadanou

otázku jsou významné rozdíly. Výsledky určily, že prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy.

b) Prarodiče by měli ekonomicky podporovat svá vnoučata a jejich rodiny.

H_0 – Mezi názory maminek na zadanou otázku nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A – Mezi názory maminek na zadanou otázku jsou statisticky významné rozdíly.

Tab. 8. Prarodiče by měli ekonomicky podporovat vnoučata a jejich rodiny.

Názor maminek	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Souhlasím	4	10	-6	36	3,6
Spíše souhlasím	4	10	-6	36	3,6
Spíše nesouhlasím	12	10	2	4	0,4
Nesouhlasím	20	10	10	100	10
Σ	40	40			$\chi^2 = 17,6$

Zvolená hladina významnosti je 0,05. Počet stupňů volnosti je 3. Kritická hodnota chí-kvadrátu podle tabulek je $\chi^2_{0,05}(2) = 7,815$. Vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, přijímáme alternativní hypotézu – mezi názory maminek na zadanou otázku jsou významné rozdíly. Výsledky určily, že prarodiče by neměli ekonomicky podporovat svá vnoučata a jejich rodiny.

c) Prarodiče by měli rodičům pomáhat s dětmi, pokud jsou malé.

H_0 – Mezi názory maminek na zadanou otázku nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A – Mezi názory maminek na zadanou otázku jsou statisticky významné rozdíly.

Tab. 9. Prarodiče by měli rodičům pomáhat s dětmi

Názor maminek	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Souhlasím	10	10	0	0	0
Spíše souhlasím	12	10	2	4	0,4
Spíše nesouhlasím	10	10	0	0	0
Nesouhlasím	8	10	-2	4	0,4
Σ	40	40			$\chi^2 = 0,8$

Zvolená hladina významnosti je 0,05. Počet stupňů volnosti je 3. Kritická hodnota chí-kvadrátu podle tabulek je $\chi^2_{0,05}(2) = 7,815$. Vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je nižší než hodnota kritická, přijímáme proto nulovou hypotézu – mezi názory maminek na zadanou otázku nejsou statisticky významné rozdíly. Výsledky tedy jednoznačně neurčily, zda by prarodiče měli pomáhat rodičům s dětmi, pokud jsou malé.

Výzkumný problém č. 1:

Existuje souvislost mezi odpověďmi maminek na následující dvě otázky?

Otázka č. 9a: Prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy (např. rozvod rodičů, nemoc aj.)

Otázka č. 9b: Prarodiče by měli ekonomicky podporovat svá vnoučata a jejich rodiny.

Hypotézy:

H_0 – Mezi odpověďmi maminek na zadané otázky není žádná souvislost

H_A – Mezi odpověďmi na zadané otázky byla prokázána statisticky významná souvislost.

Kontingenční tabulka:

Tab. 10. Souvislost mezi odpověďmi maminek na ot. č. 9a a ot. č. 9b.

Otázka č.	Otázka č. 9b					
	Odpovědi	Souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím	Σ
9a	Souhlasím	1 (1,200)	3 (1,200)	2 (3,900)	6 (5,700)	12
	Spíše souhlasím	3 (1,600)	0 (1,600)	9 (5,525)	5 (8,075)	17
	Spíše nesouhlasím	0 (0,500)	1 (0,500)	1 (1,625)	3 (2,375)	5
	Nesouhlasím	0 (0,600)	0 (0,600)	1 (1,950)	5 (2,850)	6
Σ		4	4	13	19	40

Testové kritérium χ^2 vypočteme jako součet hodnot pro všechna pole kontingenční tabulky:

$$\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 0,033 + 2,700 + 0,926 + 0,016 + 1,225 + 1,600 + 2,186 + 1,171 + 0,500 + 0,500 + 0,240 + 0,164 + 0,600 + 0,600 + 0,463 + 1,622 = \mathbf{14,546}$$

Počet stupňů volnosti je $f = (4-1) \cdot (4-1) = 9$

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(9) = 16,919$. Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že vypočtená hodnota je nižší než hodnota kritická. Proto přijímáme nulovou hypotézu – mezi odpověďmi maminek na zadané otázky nebyla prokázána statistická souvislost. Znamená to tedy, že si maminky přítomnost prarodičů u vnoučat v případě problémů nespojují s ekonomickou pomocí.

Položka č. 6 (babičky) - Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s těmito tvrzeními?

a) Prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy (např. rozvod rodičů, nemoc aj.)

H_0 – Mezi názory prarodičů na zadanou otázku nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A – Mezi názory prarodičů na zadanou otázku jsou statisticky významné rozdíly.

Tab. 11. Prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy

Názor prarodičů	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P-O)^2}{O}$
Souhlasím	22	10	12	144	14,4
Spíše souhlasím	12	10	2	4	0,4
Spíše nesouhlasím	0	10	-10	100	10,0
Nesouhlasím	6	10	-4	16	1,6
Σ	40	40			$\chi^2 = 25,4$

Zvolená hladina významnosti je 0,05. Počet stupňů volnosti je 3. Kritická hodnota chí-kvadrátu podle tabulek je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$. Vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, přijímáme alternativní hypotézu – mezi názory prarodičů na zadanou otázku jsou významné rozdíly. Výsledky určily, že z pohledu prarodičů by tu prarodiče měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy.

b) Prarodiče by měli ekonomicky podporovat svá vnoučata a jejich rodiny.

Tab. 12. Prarodiče by měli ekonomicky podporovat vnoučata a jejich rodiny

Názor prarodičů	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Souhlasím	6	10	-4	16	1,6
Spíše souhlasím	12	10	2	4	0,4
Spíše nesouhlasím	10	10	0	0	0,0
Nesouhlasím	12	10	2	4	0,4
Σ	40	40			$\chi^2 = 2,4$

Zvolená hladina významnosti je 0,05. Počet stupňů volnosti je 3. Kritická hodnota chí-kvadrátu podle tabulek je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$. Vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je nižší než hodnota kritická, přijímáme tedy nulovou hypotézu – mezi názory prarodičů na zadanou otázku nejsou statisticky významné rozdíly. Výsledky šetření neurčily, zda by prarodiče měli nebo neměli ekonomicky podporovat svá vnoučata a jejich rodiny.

c) Prarodiče by měli rodičům pomáhat s dětmi, pokud jsou malé.

H_0 – Mezi názory prarodičů na zadanou otázku nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A – Mezi názory prarodičů na zadanou otázku jsou statisticky významné rozdíly.

Tab. 13. Prarodiče by měli rodičům pomáhat s dětmi

Názor prarodičů	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Souhlasím	26	10	16	256	25,6
Spíše souhlasím	12	10	2	4	0,4
Spíše nesouhlasím	2	10	-8	64	6,4
Nesouhlasím	0	10	-10	100	10,0
Σ	40	40			$\chi^2 = 42,4$

Zvolená hladina významnosti je 0,05. Počet stupňů volnosti je 3. Kritická hodnota chí-kvadrátu podle tabulek je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$. Vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, přijímáme proto alternativní hypotézu – mezi názory prarodičů na zadanou otázku jsou statisticky významné rozdíly. Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že prarodiče by měli pomáhat rodičům s dětmi, pokud jsou malé.

Výzkumný problém č. 2:

Existuje souvislost mezi odpověďmi prarodičů na následující dvě otázky?

Otázka č. 6a: Prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy (např. rozvod rodičů, nemoc aj.)

Otázka č. 6b: Prarodiče by měli ekonomicky podporovat svá vnoučata a jejich rodiny.

Hypotézy:

H_0 – Mezi odpověďmi prarodičů na zadané otázky není žádná statistická souvislost

H_A – Mezi odpověďmi na zadané otázky byla prokázána statisticky významná souvislost.

Kontingenční tabulka:

Tab. 14. Souvislost mezi odpověďmi maminek na ot. č. 6a a ot. č. 6b.

Otázka č.	Otázka č. 6b					Σ
	Odpovědi	Souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím	
6a	Souhlasím	4 (3,00)	4 (7,00)	6 (5,00)	6 (5,00)	20
	Spíše souhlasím	0 (1,50)	8 (3,50)	2 (2,50)	0 (2,80)	10
	Spíše nesouhlasím	0 (0,60)	2 (1,40)	2 (1,00)	0 (1,00)	4
	Nesouhlasím	2 (0,90)	0 (2,10)	0 (1,50)	4 (1,50)	6
Σ		6	14	10	10	40

Testové kritérium χ^2 vypočteme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechna pole kontingenční tabulky:

$$\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 0,333 + 1,286 + 0,200 + 0,200 + 1,500 + 5,786 + 0,100 + 2,500 + 0,600 + 0,257 + 1,00 + 1,00 + 1,344 + 2,100 + 1,500 + 4,167 = \mathbf{23,873}$$

Počet stupňů volnosti je $f = (4-1) \cdot (4-1) = 9$

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(9) = 16,919$. Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že vypočtená hodnota je vyšší než hodnota kritická. Proto přijímáme alternativní hypotézu H_A – mezi odpověďmi prarodičů na zadané otázky byla prokázána statisticky významná souvislost. Znamená to tedy, že si prarodiče svou přítomnost u vnoučat v případě problémů spojují i s ekonomickou pomocí.

Výzkumný problém č. 3:

Existuje souvislost mezi odpověďmi maminek na následující dvě otázky?

Položka č. 10: Radí Vám prarodiče, jak máte vychovávat své děti

Položka č. 11: Vznikají mezi vámi a prarodiči neshody ohledně výchovy vašich dětí?

Hypotézy:

H_0 – Mezi odpověďmi maminek na zadané otázky není žádná souvislost

H_A – Mezi odpověďmi na zadané otázky byla prokázána statisticky významná souvislost.

Kontingenční tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát:

Tab. 15. Souvislost rad prarodičů ohledně výchovy a neshod mezi rodiči a prarodiči

	Otázka č. 11			
	Odpovědi	Ano	Ne	Σ
Otázka č. 10	Ano	18 (14,175)	9 (12,825)	27
	Ne	3 (6,825)	10 (6,175)	13
	Σ	21	19	40

Testové kritérium χ^2 vypočteme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechny pole kontin-

genční tabulky: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 1,032 + 2,144 + 1,141 + 2,369 = \mathbf{6,686}$

Počet stupňů volnosti je $f = (2-1) \cdot (2-1) = 1$

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s kritickou hodnotou, zjistíme, že vypočtená hodnota je vyšší než hodnota kritická. Proto přijímáme alternativní hypotézu H_A – mezi odpověďmi na uvedené otázky byla prokázána statistická souvislost. Znamená to, že pokud

prarodiče radí (neradí) maminkám, jak mají vychovávat své děti, dochází (nedochází) mezi nimi často k neshodám.

Výzkumný problém č. 4:

Existuje souvislost mezi odpověďmi prarodičů na následující dvě otázky?

Položka č. 7: Radí Vám prarodiče, jak máte vychovávat své děti

Položka č. 8: Vznikají mezi vámi a prarodiči neshody ohledně výchovy vašich dětí?

Hypotézy:

H_0 – Mezi odpověďmi prarodičů na zadané otázky není žádná souvislost

H_A – Mezi odpověďmi na zadané otázky byla prokázána statisticky významná souvislost.

Kontingenční tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát:

Tab. 16. Souvislost rad prarodičů ohledně výchovy a neshod mezi rodiči a prarodiči

	Otázka č. 2			
	Odpovědi	Ano	Ne	Σ
Otázka č. 1	Ano	18 (10,8)	6 (13,2)	24
	Ne	0 (7,2)	16 (8,8)	16
	Σ	18	22	40

Testové kritérium χ^2 vypočteme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechny pole kontin-

genční tabulky: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 7,500 + 3,927 + 7,200 + 5,891 = 24,518$

Počet stupňů volnosti je $f = (2-1) \cdot (2-1) = 1$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že vypočtená hodnota je vyšší než hodnota kritická. Proto přijímáme alternativní hypotézu H_A – mezi

odpověďmi na uvedené otázky byla prokázána statistická souvislost. Znamená to, že pokud prarodiče radí (neradí) maminkám, jak mají vychovávat své děti, dochází (nedochází) mezi nimi často k neshodám.

Výzkumný problém č. 5:

Na základě odpovědí rodičů na položku č. 11 (respektive prarodičů na položku č. 8) - Vznikají mezi vámi a vašimi dětmi (respektive mezi vámi a vašimi rodiči) neshody ohledně výchovy vašich dětí (respektive vašich vnoučat) - rozhodněte, zda z pohledu rodičů dochází k neshodám častěji než z pohledu prarodičů.

Hypotézy:

H_0 – Pohled rodičů a prarodičů na neshody způsobené výchovou je statisticky stejný.

H_A – Z pohledu rodičů dochází k neshodám s prarodiči ohledně výchovy dětí častěji.

Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát:

Tab. 17. Vznikají mezi vámi neshody ohledně výchovy dětí (vnoučat).

	Ano	Ne	Σ
Rodiče	22	18	40
Prarodiče	16	24	40
Σ	38	42	80

Pro výpočet χ^2 ze čtyřpolní tabulky použijeme následující vzorec:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)}; \quad (1)$$

kde za koeficienty a , b , c , d dosazujeme číselné hodnoty z výše uvedené tabulky podle následujícího schématu:

Tab. 18. Obecné schéma čtyřpolní tabulky

	Ano	Ne	Σ
Vzorek 1	a	b	$a + b$
Vzorek 2	c	d	$c + d$
Σ	$a + c$	$b + d$	n

Po dosazení číselných hodnot do vzorce dostáváme:

$$\chi^2 = 80 \cdot \frac{(22 \cdot 24 - 18 \cdot 16)^2}{(22 + 18) \cdot (22 + 16) \cdot (18 + 24) \cdot (16 + 24)} = 1,80$$

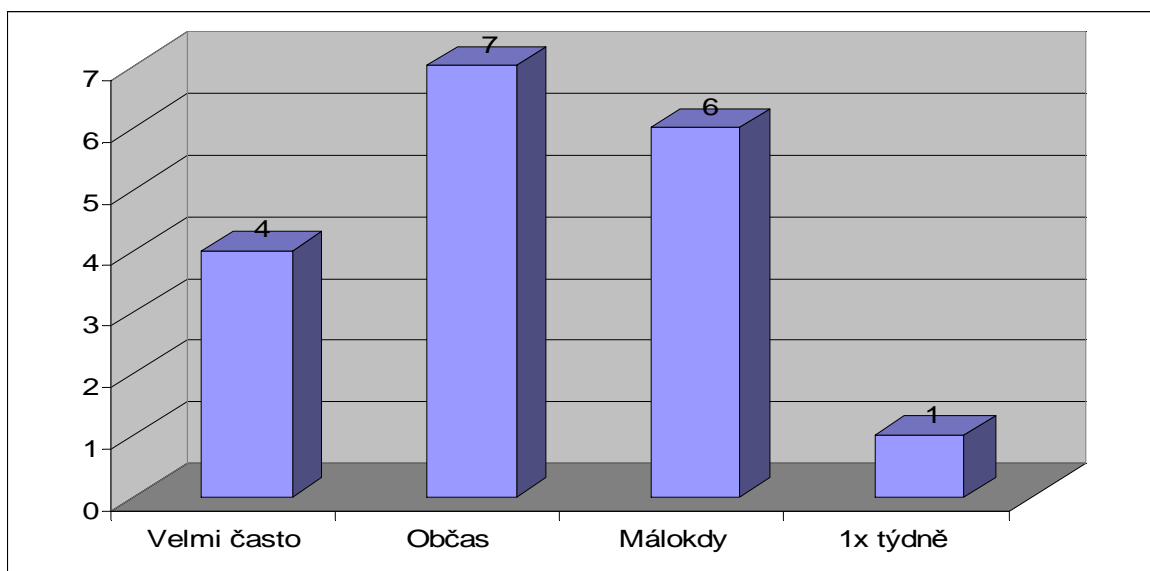
Počet stupňů volnosti je $f = (2-1) \cdot (2-1) = 1$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že vypočtená hodnota je nižší než hodnota kritická. Proto přijímáme nulovou hypotézu H_0 - frekvence neshod u rodičů i prarodičů ohledně výchovy dětí (vnoučat) je statisticky stejná.

Položka č. 12 (maminky): Pokud ano, jak často k neshodám dochází?

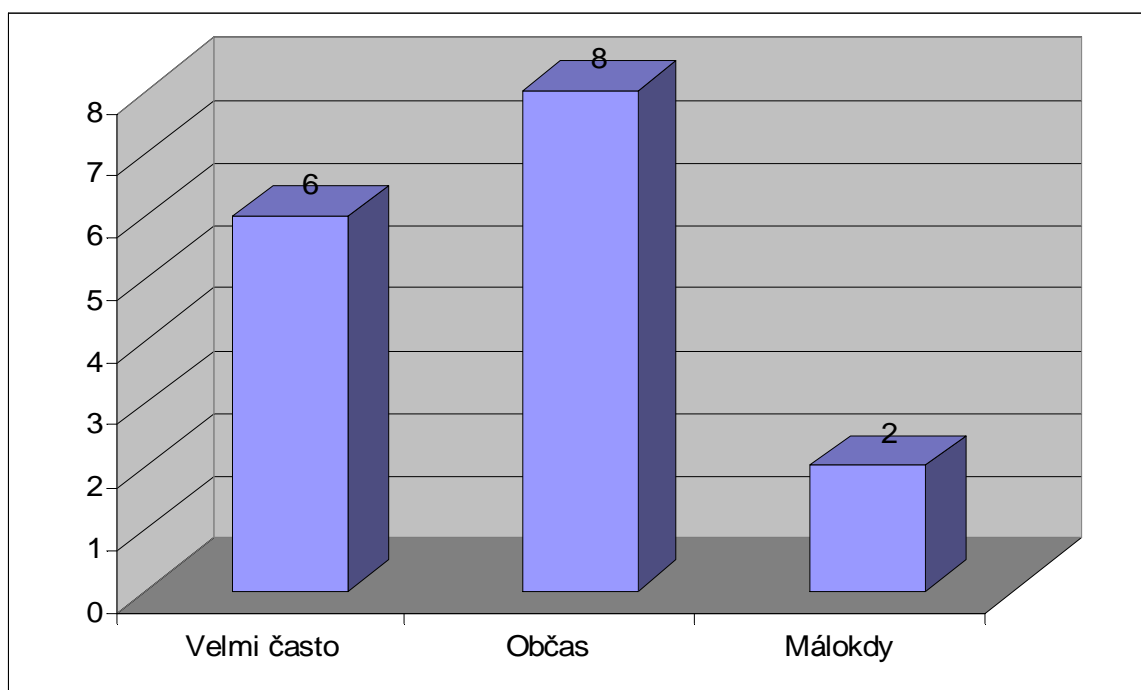
Na tuto otázku odpovídaly pouze ty maminky, které v otázce 11 odpověděly kladně (18 maminek). Následující graf ukazuje 4 druhy odpovědí a jejich četnosti.

Graf 4. Frekvence neshod z pohledu maminek

Z grafu je možno vyčíst, že v 11 případech z 18 dochází k pravidelným nebo občasným neshodám ohledně výchovy dětí. Některé maminky dále ke svým odpovědím uvedly, že čím jsou děti starší, tím je frekvence neshod mezi nimi a prarodiči menší.

Položka č. 9 (prarodiče): Pokud ano, jak často k neshodám dochází. Na tuto otázku odpovídali pouze ti prarodiče, kteří v otázce č. 8 odpověděli kladně (16 prarodičů). Následující graf ukazuje 3 druhy odpovědí a jejich četnosti.

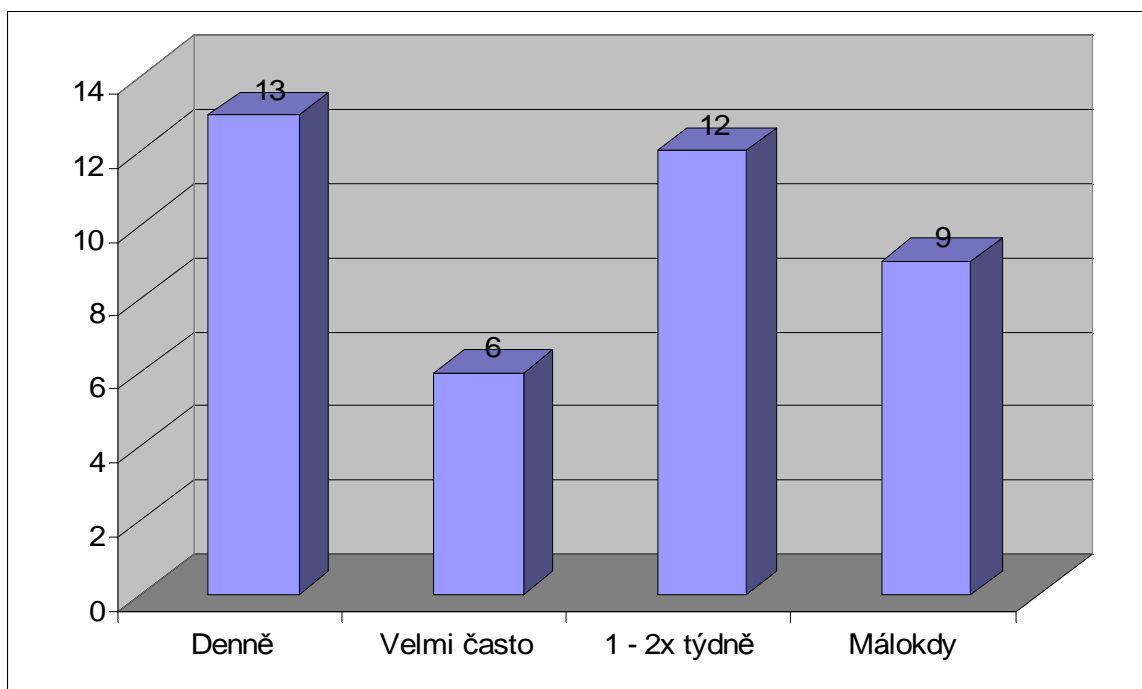
Graf 5. Frekvence neshod z pohledu prarodičů

Z grafu je možno vyčíst, že ve 14 případech z 16 dochází k pravidelným nebo občasným neshodám ohledně výchovy dětí.

Položka č. 13 (maminky). Jak často jsou vaše děti v kontaktu s prarodiči?

Na tuto otázku odpovídaly některé maminky velmi různorodě. Pro lepší názornost si odpovědi rozdělíme do čtyř skupin: denní kontakt; velmi častý kontakt (zahrnuje odpovědi 3 –

4x do týdne; 1 – 2x týdně a málokdy (frekvence návštěv je 1x za 14 dní a nižší). Následující graf ukazuje četnost těchto skupin.

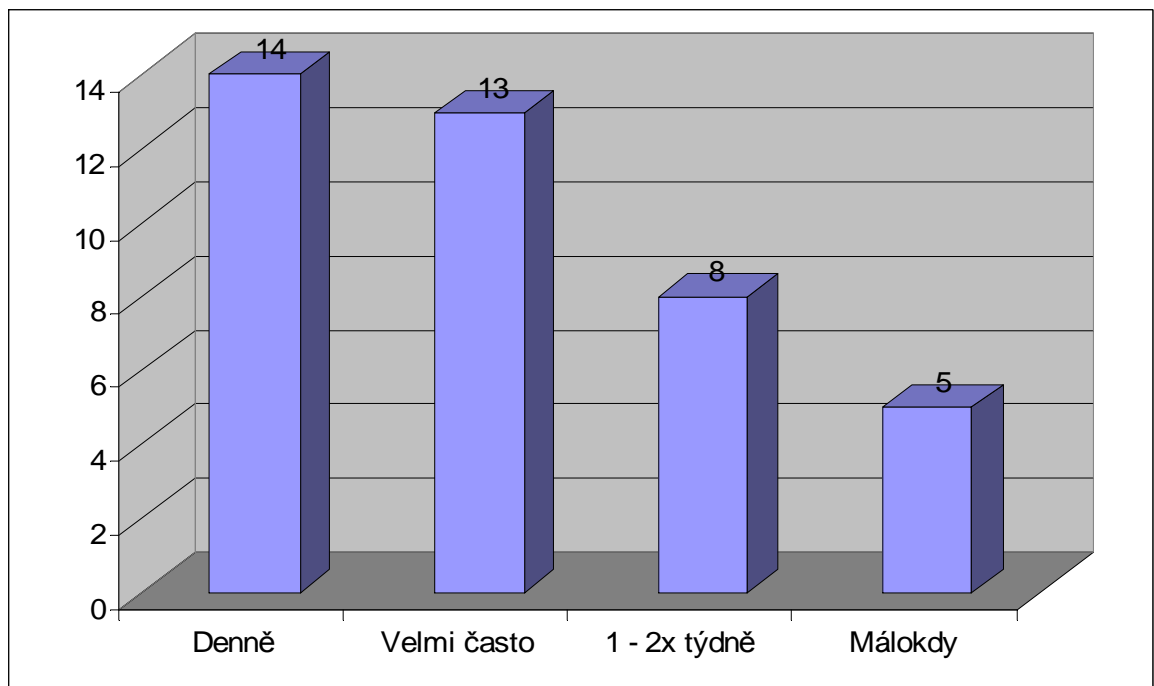
Graf 6. Frekvence kontaktů prarodičů s vnoučaty podle maminek

Z grafu je patrné, že u 19 respondentů dochází k velmi častému kontaktu dětí s prarodiči, u 31 respondentů dochází ke kontaktu aspoň 1x týdně.

Položka č. 10 (Prarodiče): Jak často se vídáte s vnoučaty?

Stejně jako maminky na otázku č. 13 odpovídali někteří prarodiče velmi různorodě (např. při rodinných oslavách). Pro lepší názornost si odpovědi opět rozdělíme do čtyř skupin: denní kontakt; velmi častý kontakt (zahrnuje odpovědi 3 – 4x do týdne; 1 – 2x týdně a málokdy (frekvence návštěv je 1x za 14 dní a nižší). Následující graf ukazuje četnost těchto skupin.

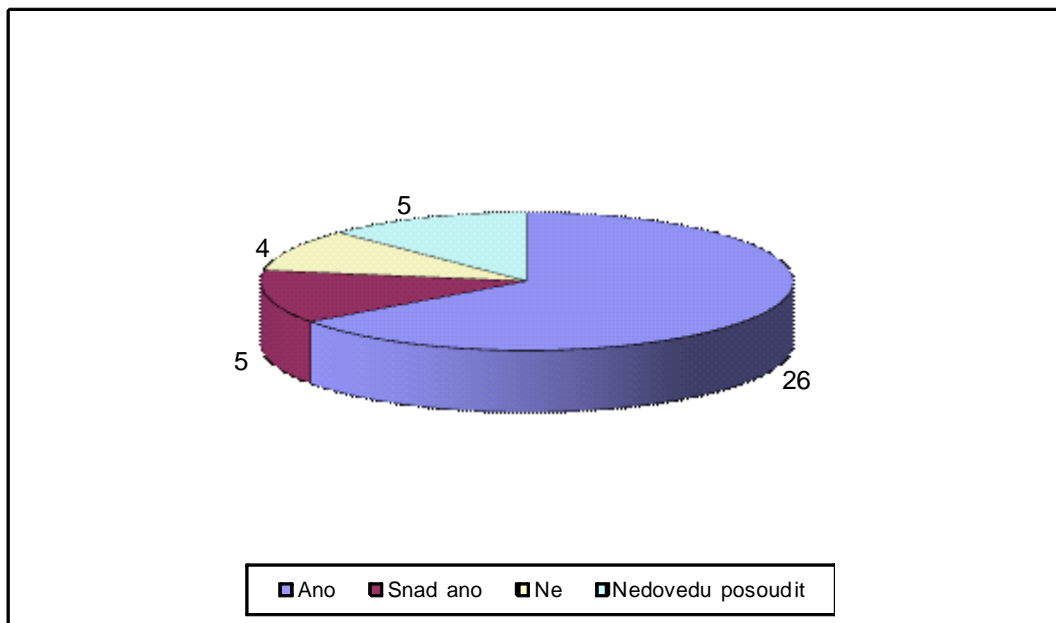

Graf 7. Frekvence kontaktu prarodičů s vnoučaty podle prarodičů

Z grafu je patrné, že u 27 respondentů dochází k velmi častému kontaktu s vnoučaty, u 35 respondentů dochází ke kontaktu aspoň 1x týdně.

Položka č. 14 (maminky): Myslíte si, že mají prarodiče na vaše dítě pozitivní vliv (zdůvodněte)?

Odpovědi maminek si ukážeme na následujícím grafu:

Graf 8. Pozitivní vliv prarodičů na vnoučata z pohledu maminek

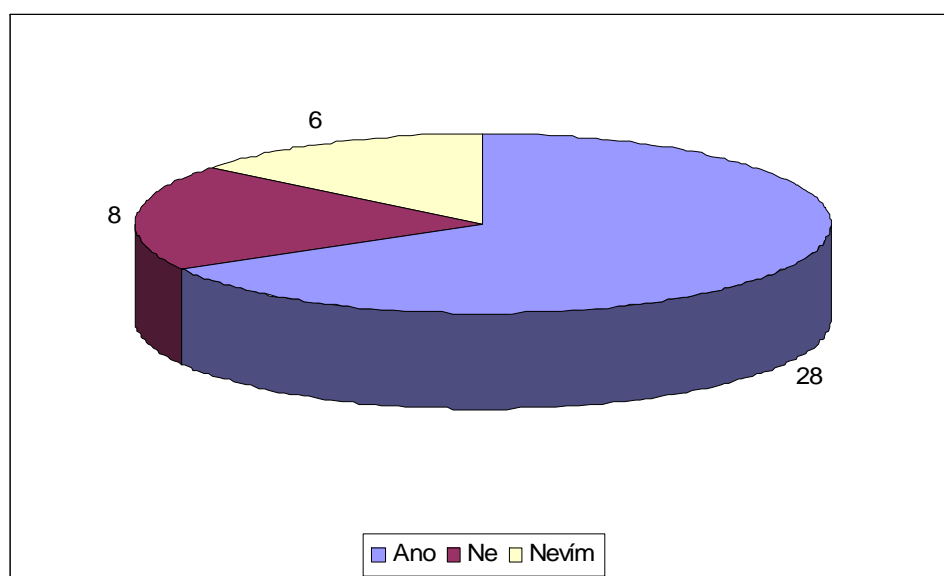
Z grafu vyplývá, že 65% maminek si myslí, že mají prarodiče pozitivní vliv na jejich děti, pouze 10% si myslí opak. Svou odpověď zdůvodnily pouze některé maminky, které odpověděly kladně. Předkládám ukázkou těchto kladných odpovědí:

- Děti u nich musejí pomáhat jako doma, ale prarodiče se jim mohou více věnovat (výlety, kino), než zaměstnaní rodiče
- Ukážou jim svůj pohled na život a životní hodnoty
- Jinak si s nimi hrají, jiné hry a aktivity
- Poradí, jsou pro děti vzorem, dají najevo lásku
- Dětem to rozhodně neublíží, když se setkávají se starší generací
- Děti si s nimi užívají – výlety, hry knížky, divadlo chalupaření atd., jsou v klidu a pohodě, z jejich přístupu se učí oni sami o nesobeckosti a lásce
- Babičky sice někdy rozmazlují a dědečci zas někdy nemají čas
- Často jsem se setkala s tím, že něco dítěti vysvětlili a mě to vůbec nenapadlo jim to vysvětlit
- Babička č. 1 – spravedlivá, má ráda přírodu
- Svým dobrým charakterem, způsobem jednání, chování atd.

- Dávají jim lásku
- Vztah k prarodičům je jedinečný a nenahraditelný, jiný než vztah rodičů, mají jiné zkušenosti, pohled na život, čas a klid
- Představují pozitivní vzor, nabízejí jiný pohled na svět, jiné názory, písničky, pohádky, jídla,

Položka č. 11 (prarodiče): Myslíte si, že máte na vaše vnoučata pozitivní vliv (zdůvodněte)?

Odpovědi prarodičů si ukážeme na následujícím grafu:

Graf 9. Pozitivní vliv prarodičů na vnoučata z pohledu prarodičů

Z grafu vyplývá, že 65% prarodičů si myslí, že mají pozitivní vliv na svá vnoučata, pouze 20% si myslí opak. Svou odpověď zdůvodnili pouze někteří prarodiče, a to většinou ti, kteří odpověděli kladně. Předkládám ukázkou těchto odpovědí:

Ano:

- Čtu jim pohádky, hrajeme si, vymýšlíme různé aktivity, dávám jim lásku a cit!
- Hodně si s vnučkou povídáme a hrajeme si, je u nás velmi ráda a spokojená

- Dobrým příkladem v jednání, vystupování, chování atd.
- Umíme se k nim hezky chovat
- Několikrát se stalo, že některé věci dělali se mnou raději než například s tatínkem
- Věnujeme se jim, když rodiče nemají čas
- Pěkně děti rozmazlujeme – od toho jsme tady

Ne -

- Je jiná doba (modernější)

Výzkumný problém č. 6:

Na základě odpovědí rodičů na položku č. 15 (respektive prarodičů na položku č. 12) rozhodněte, zda existuje souvislost mezi odpověďmi maminek a prarodičů na způsob výchovy dětí dříve a dnes ?

Hypotézy:

H_0 – Děti dnes nejsou rodiči vychovávány jiným způsobem než dříve

H_A – Výchova dětí dnes je rozdílná oproti výchově dětí dříve.

Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát:

Tab. 19. Děti jsou vychovávány jiným způsobem

	Ano	Ne	Σ
Rodiče	22	18	40
Prarodiče	23	17	40
Σ	45	35	80

Pro výpočet χ^2 ze čtyřpolní tabulky použijeme vztah (1), kde po dosazení hodnot z tabulky 19 dostáváme:

$$\chi^2 = 80 \cdot \frac{(22.17 - 18.23)^2}{(22+18) \cdot (22+23) \cdot (18+17) \cdot (23+17)} = 5,441$$

Počet stupňů volnosti je $f = (2-1) \cdot (2-1) = 1$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme ve statistických tabulkách kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že vypočtená hodnota je vyšší než hodnota kritická. Proto přijímáme alternativní hypotézu H_A - vychova dětí maminkami dnes se statisticky liší od výchovy dětí prarodiči dříve. Pravděpodobnost chybného rozhodnutí je menší než 5%. Kdybychom chtěli mít pravděpodobnost chybného rozhodnutí menší než 1%, museli bychom přijmout nulovou hypotézu (rozdíl ve výchově rodičů dnes a prarodičů dříve není statisticky významný), protože $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$, a tedy kritická hodnota by byla větší než hodnota vypočtená.

Položka č. 16 (maminky): Kdybyste musela odjet na delší dobu, komu byste svěřila výchovu svých dětí?

V následující tabulce jsou uvedeny příklady odpovědí maminek na otázku č. 16. U některých odpovědí bylo uvedeno více možností svěření výchovy dítěte bez určení pořadí.

Tab. 20. Svěření dítěte

Odpověď	Četnost
Manželovi	22
Prarodičům	13
Rodičům	2
Své mamince	2
Tchýni (ne vlastním rodičům)	2

Raději svým rodičům než tchýni	1
Nejstarší dceři	1
Nejraději nikomu	3
Sestře	1
Nevím jistě	1

Z odpovědí maminek vyplývá, že v případě jejich nepřítomnosti u dítěte by výchovu nejčastěji svěřily manželovi (55%) a prarodičům (37,5%), tři maminky (7,5%) by své děti nesvěřily nikomu.

Položka č. 13. (prarodiče): Myslíte si, že by vám byla svěřena vnoučata, kdyby jejich matka musela na delší dobu odjet?

V následující tabulce jsou uvedeny odpovědi prarodičů na otázku č. 13. Na rozdíl od odpovědí maminek na otázku č. 16 si prarodiče vystačili pouze se třemi druhy odpovědí.

Tab. 21. Svěření dětí prarodičům

Odpověď prarodiče	Četnost	%
Ano	28	70
Ne	6	15
Nevím	6	15
Σ	40	100

Z tabulky vyplývá, že 70% prarodičů si myslí, že by jim matka svěřila své děti do výchovy v případě, že by musela na delší dobu odjet.

10 ODPOVĚDI NA OTÁZKY FORMULOVANÉ V DÍLČÍCH CÍLECH VÝZKUMU

V této kapitole se budu zabývat odpověďmi na dílčí otázky, které jsem si stanovila na začátku výzkumné části.

1. Jsou metody výchovy prarodičů odlišné od výchovných metod dnešních rodičů?

Když se podíváme do minulosti, zjistíme, že během let se pozvolna mění celá naše společnost, zvyky, trendy a nepochybně i názor na to, jak se mají vychovávat děti. Prababičky se vesměs shodují na tom, že jejich výchova byla jiná, než jakou praktikujeme dnes. Konkrétně je příliš liberální, shovívavá a tolerantní. Často se zmiňují, že rodiče jsou málo přísní, tak musí vnoučata usměrňovat ve výchově ony sami.

Naopak maminky se shodují, že prarodiče byli a jsou ve výchově přísní, ale zároveň dokážou být tolerantní a že používají ve většině případů jiné výchovné metody než jejich rodiče.

Protože odpovědi respondentů stojí navzájem proti sobě, zeptala jsem se některých babiček, v čem si myslí, že jsou dnešní výchovné metody jiné. Podle nich mají dnešní děti příliš volný režim a maminky jsou natolik zaneprázdněné, že se dětem nemohou dostatečně věnovat, aby je ve výchově usměrňovaly tím správným směrem. Často byl slyšet povzdech nad novým trendem: Než dítěti naplácat, raději se mu vše v klidu vysvětlit. Mínění babiček je zajedno v tom, že maminky své děti trestají málo, a proto dochází k uvolnění morálky a nedostatku respektu k rodičům ze strany dětí.

2. Mají prarodiče pozitivní vliv na výchovu svých vnoučat?

Tuto problematiku můžeme zkoumat z vícero pohledů. Z pohledu samotných prarodičů, z pohledu maminek a nebo z pohledu vnoučat. Vždy bychom jistě našly rozdílné názory, protože záleží na mnoha faktorech, které dotazované maminky a prarodiče ovlivňují. Mohou to být například neshody v rodině, problémy v práci, nemoc. To vše může poznamenat jejich úsudek, který zcela přesně nepopisuje realitu takovou, jaká skutečně je.

Já jsem se zaměřila na mínění maminek a prarodičů. Jak ony vidí pozitivní vliv prarodičů na vnoučata. Přesto, že se mladé matky neshodnou se svými rodiči ohledně metod výchovy,

uznávají vliv prarodičů na vnoučata jako pozitivní. Předkládají i rozmanité důvody, proč mají takový názor. Babičky mají na děti více času, berou je do divadla, do kina, hrají s nimi různé hry a jsou pro ně vzorem.

Prarodiče hodnotili sami sebe a v závěru se prakticky shodují s názorem maminek, že mají na vnoučata pozitivní vliv. Ten vidí především v tom, že si s vnoučaty rádi hrají a jdou jim příkladem v jednání a chování.

3. Vznikají mezi rodiči a prarodiči konfliktní situace v souvislosti s poskytováním rad prarodiči?

Narození miminka bývá krásná událost, ale nese s sebou i notnou dávku zodpovědnosti, trpělivosti a nelehkých situací. Právě v této době dochází k rodinným sešlostem více, než kdy jindy a hlavně prarodiče jsou ti, kteří se snaží ze všech sil pomáhat. Chtějí předávat své zkušenosti a někdy si neuvědomují, že mladou rodinu zahlcují radami a názory, které nemusí být v souladu s představami maminky.

Zjistila jsem, že ke konfliktu mezi rodiči a prarodiči dochází často, pokud se prarodiče uchýlí k radám ohledně výchovy dětí. Kupodivu stejný názor mají obě strany respondentů a je zajímavé, že to otevřeně přiznávají.

Mezi radami a kritikou je tenký led a v případě novopečené maminky by se měli prarodiče svých názorů vyvarovat.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zjistit, jak si dnes stojí mladé maminky a jejich prarodiče na poli vzájemných vztahů. Ty nejsou vždy harmonické. Příčin, proč tomu tak je, můžeme vidět hned několik. Ten největší a zásadní problém, proč jsou vztahy mezi rodiči a prarodiči tak často vyhrocené, spatřuji v rozdílných názorech na výchovu dětí. Prarodiče mnohokrát nechtějí akceptovat nové přístupy v metodách výchovy a odvolávají se na staré dobré časy, kdy oni sami děti vychovávali. Nemůžeme samozřejmě zavrhnout výchovu našich maminek a odsuzovat je zato, že praktikovaly jiné výchovné metody i přesto, že jsou dnes některé z nich ostře kritizovány nebo právě zavrhovány. Z výzkumu vyplynulo, že konfliktní situace nastávají ve chvíli, kdy prarodiče nejenže nesouhlasí s některými výchovnými prvky svých dětí, ale zároveň se snaží tyto zdánlivé chyby odstranit nebo zmírnit svými dobře míněnými radami. Vzniká zde propojenost, která je obtížně řešitelná. Nemůžeme si myslet, že při každé návštěvě prarodičů se budeme zabývat něčím jiným, než je výchova vnoučete, které je obvykle hlavním důvodem, proč se rodiče a prarodiče navštěvují.

Prarodiče vnímáme i jako nejbližší příbuzné, na které se můžeme spolehnout, když nastanou v rodině nějaké potíže. V případech, kdy se obracíme z různých důvodů na prarodiče, můžeme pozorovat odlišnosti v myšlení mezi rodiči a prarodiči. Vzniká zde souvislost mezi pomocí prarodičů vnoučeti, pokud jsou v rodině problémy (např. nemoc) a ekonomickou (finanční) pomocí. Z pohledu prarodičů se tyto dvě položky kryjí a víceméně jim připadá automatické, že pokud mají pomoci, tak i finančně. Naopak mladí rodiče si případnou pomoc prarodičů v případě problémů v rodině (ne finančních) nespojují s ekonomickou podporou.

V teoretické části jsem se snažila proniknout do historie prarodičovství, které si prošlo mnohými změnami. Nejde ani tak o to, že by se samo prarodičovství měnilo, to ani nelze, neboť babička a dědeček jsou stále babičkou a dědečkem. Jde spíše o pohled společnosti na tuto generaci lidí, kteří už jsou ve věku snížené produktivity práce a aktivního života. Devatenácté století bylo k prarodičům kruté. Staří lidé neměli prakticky žádné uplatnění a tím se dostávali na okraj společnosti a často končili na ulici. Dnes už na starší generaci pohlížíme jinak a především s větší úctou a tolerancí.

Velkými změnami si prošla i výchova dětí. Od tvrdé spartánské po liberální a shovívavou. Dnes se především snažíme o správný vývoj dítěte a rozvoj jeho osobnosti.

Na výchově dítěte se nepodílí jen samotní rodiče, ale je, ať už pozitivně či negativně, ovlivňováno i jinými lidmi. V prvopočátku především také prarodiči, kteří se po narození vnoučete pohybují v jeho blízkosti. Mnoho babiček se neubrání poskytování rad a zahrnují jimi novopečené rodiče. Mladé maminky to často vnímají jako kritiku a brání se rady přijmout. Je obtížné vymyslet nějaký návod, jak poskytnout radu, ale přitom neurazit. Právě v těchto případech dochází k nabourání vztahů mezi rodiči a prarodiči.

Při tvorbě diplomové práce jsem se setkala převážně s ochotou maminek a prababiček vyplnit dotazník. Maminky byly daleko sdílnější a na většinu otázek se rozepisovaly a popisovaly konkrétní situace. Prarodiče se spíše drželi zpátky a odpovídali jednoslovně nebo ve strohých větách. Bylo vidět, že v mnoha věcech mají jasno a nepřipouští si jinou možnost.

Myslím si, že moje práce může mít přínos spíše pro mladé maminky nebo naopak pro prarodiče, kteří se těší z vnoučat. Třeba by se zamysleli nad tím, jak spolu vzájemně komunikovat bez toho, aniž by muselo nutně docházet ke konfliktům. Dnešní doba přináší mnoho výhod jako je například dostupnost různých publikací, internet, média... Problém spočívá v tom, že o nové trendy ve výchově se zajímají většinou jen maminky. Babičky zůstávají u toho, že ony už děti vychovaly určitým způsobem a ten zastávají i nadále u vnoučat. Já sama mám malé dítě a už od začátku si uvědomuji, jak negativně reaguji na rady a připomínky mojí maminky a tchýně ohledně výchovy. Je tady i patrné neustálé srovnávání toho, jak to bývalo dříve a jak je to dnes. Podle babiček je to „dnešní“ špatné a pro nás maminky není dobré to „dřívější“. Je to začarovaný kruh a myslím si, že se to jen tak nezmění. Musely by zapracovat obě strany. Je docela možné, že my sami budeme za dvacet třicet let stejné.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BERMANOVÁ, E. *Kniha (nejen) pro dědečka a babičku*. Bratislava: Perfekt, 1998. ISBN 80-8046-097-3.
- [2] BIDLUPH, S. *Proč jsou šťastné děti šťastné*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-411-7.
- [3] CIBULEC, J. *Soužití tří generací*. Praha: Práce, 1980. ISBN 24-062-80.
- [4] *Enkultura*. [online]. [cit. 2009-02-05]. Dostupné na [www: <http://www.varianty.cz/notions.php?id=3>](http://www.varianty.cz/notions.php?id=3)
- [5] HAUSEROVÁ-SCHONEROVÁ. *Děti potřebují prarodiče*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-105-3.
- [6] HOLLÁ, K., *Děti vychovávané prarodiči*. [online]. [cit. 2009-03-12]. Dostupné na [www: <http://www.sexualne.cz/prarodice>](http://www.sexualne.cz/prarodice).
- [7] KAVALE-PAZLAROVÁ, M. Proč děti potřebují prarodiče? [online]. [cit. 2009-04-02]. Dostupné na [www: <http://www.rodina.cz/clanek1207.htm>](http://www.rodina.cz/clanek1207.htm).
- [8] KODÝTKOVÁ, D. *Bud' a nebo*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. ISBN 14-487-77.
- [9] LUŽNÁ, R. *Styk dětí s prarodiči*. [online]. [cit. 2009-05-04]. Dostupné na [www: <Http://www.azrodina.cz/2685-styk-deti-s-prarodici>](http://www.azrodina.cz/2685-styk-deti-s-prarodici).
- [10] MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf, 2000. ISBN 80-85912-29-5.
- [11] MÁROVÁ, Z. *Být babičkou a mít babičku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. ISBN 14-057-85.
- [12] PEŠKOVÁ, D. U dědy a babičky je dobře. *Generace*, 2007, roč. 9. č. 2., s. 8 - 9. ISSN 1213/7626.
- [13] *Rodinné právo*. Ostrava: Sagit, 2005. ISBN 80-7208-492-5.
- [14] ŠPAŇHELOVÁ, I. *Nebezpečí soužití mladých manželů s prarodiči*. [online]. [cit. 2009-03-01]. Dostupné na [www: <http://www.azrodina.cz/1708-nebezpeci-v-souziti-mladych-manzelu-s-prarodici>](http://www.azrodina.cz/1708-nebezpeci-v-souziti-mladych-manzelu-s-prarodici).
- [15] Vy, vaše dítě a novopečený prarodiče. [online]. [cit. 2009-04-12]

- [16] *Výchova dětí a dospívajících*. [online]. [cit. 2009-02-04]. Dostupné na [www: <http://www.zkola.cz/zkeu/rodiceaverejnost/vychovadetiadospivajicich/27480.aspx>](http://www.zkola.cz/zkeu/rodiceaverejnost/vychovadetiadospivajicich/27480.aspx).
- [17] Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

H_0 Nulová hypotéza

H_A Alternativní hypotéza

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Složení vzorku respondentů z hlediska věku maminek.....</i>	32
<i>Tab. 2. Složení vzorku respondentů z hlediska věku prarodičů .....</i>	32
<i>Tab. 3. Hodnocení výchovy prarodičů .....</i>	34
<i>Tab. 4. Hodnocení výchovy dětí prarodiči .....</i>	34
<i>Tab. 5. Svěření dítěte prarodičům .....</i>	35
<i>Tab. 6. Svěření vnoučat prarodičům .....</i>	35
<i>Tab. 7. Prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy. ....</i>	36
<i>Tab. 8. Prarodiče by měli ekonomicky podporovat vnoučata a jejich rodiny. ....</i>	37
<i>Tab. 9. Prarodiče by měli rodičům pomáhat s dětmi.....</i>	37
<i>Tab. 10. Souvislost mezi odpověďmi maminek na ot. č .9a a ot. č. 9b.....</i>	38
<i>Tab. 11. Prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy .....</i>	39
<i>Tab. 12. Prarodiče by měli ekonomicky podporovat vnoučata a jejich rodiny .....</i>	40
<i>Tab. 13. Prarodiče by měli rodičům pomáhat s dětmi.....</i>	41
<i>Tab. 14. Souvislost mezi odpověďmi maminek na ot. č .6a a ot. č. 6b.....</i>	42
<i>Tab. 15. Souvislost rad prarodičů ohledně výchovy a neshod mezi rodiči a prarodiči.....</i>	43
<i>Tab. 16. Souvislost rad prarodičů ohledně výchovy a neshod mezi rodiči a prarodiči.....</i>	44
<i>Tab. 17. Vznikají mezi vámi neshody ohledně výchovy dětí (vnoučat). ....</i>	45
<i>Tab. 18. Obecné schéma čtyřpolní tabulky .....</i>	46
<i>Tab. 19. Děti jsou vychovávány jiným způsobem .....</i>	52
<i>Tab. 20. Svěření dítěte .....</i>	53
<i>Tab. 21. Svěření dětí prarodičům .....</i>	54

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1. Složení maminek z hlediska jejich bydliště.....</i>	33
<i>Graf 2. Složení prarodičů z hlediska jejich bydliště.....</i>	33
<i>Graf 3. Prarodičům jsou svěřována vnoučata.....</i>	36
<i>Graf 4. Frekvence neshod z pohledu maminek.....</i>	46
<i>Graf 5. Frekvence neshod z pohledu prarodičů.....</i>	47
<i>Graf 6. Frekvence kontaktů prarodičů s vnoučaty podle maminek.....</i>	48
<i>Graf 7. Frekvence kontaktu prarodičů s vnoučaty podle prarodičů.....</i>	49
<i>Graf 8. Pozitivní vliv prarodičů na vnoučata z pohledu maminek.....</i>	50
<i>Graf 9. Pozitivní vliv prarodičů na vnoučata z pohledu prarodičů.....</i>	51

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I   Dotazník

PŘÍLOHA PI

DOTAZNÍK - Vliv prarodičů na výchovu dítěte z pohledu dnešních maminek

1. Kolik je vám let?

2. Žijete?

na vesnici

ve městě

3. Kolik máte dětí?

4. Jak staré jsou vaše děti?

5. Jaké je složení vaší domácnosti?

a) oba rodiče s dítětem (dětmi)

b) jeden rodič s dítětem (dětmi)

c) domácnost je vícegenerační

6. Kolik členů včetně vás má vaše domácnost?

7. Jak hodnotíte výchovu vašich prarodičů (např. přísní, tolerantní, shovívaví,...)?

8. Jste ochotni svěřit své dítě prarodičům?

ano - na celý den/noc bez mé přítomnosti

- na celý den/noc, ale za mé přítomnosti

- jen přes den

- jen přes den, ale za mé přítomnosti

ne (zdůvodněte):

Jiné:

9. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s těmito tvrzeními?

a) Prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy (např. rozvod rodičů, nemoc aj.)

souhlasím   spíše souhlasím   spíše nesouhlasím   nesouhlasím

Proč?

b) Prarodiče by měli ekonomicky podporovat svá vnoučata a jejich rodiny.

souhlasím   spíše souhlasím   spíše nesouhlasím   nesouhlasím

Proč?

c) Prarodiče by měli rodičům pomáhat s dětmi, pokud jsou malé.

souhlasím   spíše souhlasím   spíše nesouhlasím   nesouhlasím

Proč?

10. Radí vám prarodiče, jak máte vychovávat své děti?

ano

ne

11. Vznikají mezi vámi a prarodiči neshody ohledně výchovy vašich dětí?

ano

ne

Proč?

12. Pokud ano, jak často k neshodám dochází?

13. Jak často jsou vaše děti v kontaktu s prarodiči?

14. Myslíte si, že mají prarodiče na vaše dítě pozitivní vliv (zdůvodněte)?

15. Myslíte si, že vychováváte své děti jiným způsobem, než jakým vás vychovávali vaši rodiče?

ne

ano (v čem)

16. Kdybyste musela odjet na delší dobu, komu byste svěřila výchovu svých dětí?

DOTAZNÍK- Prarodiče a jejich pohled na výchovu dětí dnešními maminkami

1. Kolik je vám let?

2. Žijete?

na vesnici

ve městě

3. Kolik máte dětí?

4. Jak myslíte, že vaše děti vychovávají své děti (např. přísní, tolerantní, shovívaví,...)?

5. Svěřují vám vnoučata?

ano

ne (zdůvodněte):

Jiné:

6. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s těmito tvrzeními?

a) Prarodiče by tu měli být pro vnoučata, pokud jsou v rodině problémy (např. rozvod rodičů, nemoc aj.)

souhlasím   spíše souhlasím   spíše nesouhlasím   nesouhlasím

Proč?

b) Prarodiče by měli ekonomicky podporovat svá vnoučata a jejich rodiny.

souhlasím   spíše souhlasím   spíše nesouhlasím   nesouhlasím

Proč?

c) Prarodiče by měli rodičům pomáhat s dětmi, pokud jsou malé.

souhlasím   spíše souhlasím   spíše nesouhlasím   nesouhlasím

Proč?

7. Radíte dětem, jak mají vychovávat své děti?

ano

ne

8. Vznikají mezi vámi a vašimi dětmi neshody ohledně výchovy vnoučat?

ano

ne

Proč?

9. Pokud ano, jak často k neshodám dochází?

10. Jak často se vídáte s vnoučaty?

11. Myslíte si, že máte na vaše vnoučata pozitivní vliv (zdůvodněte)?

12. Myslíte si, že vaše děti vychovávají své děti jiným způsobem, než jakým jste vychovávali vy?

ne

ano (v čem)

13. Myslíte si, že by vám byla svěřena vnoučata, kdyby jejich matka musela na delší dobu odjet?

